

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

DE FEITELIJKE MUNTDEPRECIATIE MET BETREKKING TOT DE SCHADELOOSSTELLING WEGENS AANTASTING VAN DE FYSISCHЕ INTEGRITEIT DOOR EEN ONRECHTMATIGE DAAD

Ofschoon het verleden ons heeft geleerd dat een feitelijke muntontwaarding uit onze maatschappij blijkbaar niet weg te denken is, neemt zij de laatste jaren toch weer onrustwekkende proporties aan. Dit komt wellicht nog het best tot uiting in de voortdurende stijging van het indexcijfer der consumptieprijzen, dat sinds zijn officiële invoering in 1921 tracht een zo getrouw mogelijke weerspiegeling te zijn van de kosten van levensonderhoud¹.

Het is dan ook een normale menselijke reactie dat men zijn patrimonium tegen dit fenomeen op allerlei wijzen tracht veilig te stellen.

De kapitaalkrachtige of de spaarder doet zulks door beleggingen, investeringen of leningen tegen een hoge rente, terwijl tegenwoordig de lonen van praktisch alle werknemers – in meer of mindere mate – verbonden zijn aan de fluctuaties van voornoemd indexcijfer.

De huidige galopperende inflatie waardoor de reële koopkracht van de munt binnen een vrij korte tijdspanne in grote mate vermindert zonder dat zulks officieel bekrachtigd wordt door enige wettelijke muntwijziging (devaluatie of revaluatie), confronteert onze gerechten met zeer delicate problemen bij de begroting van de vergoeding wegens inkomstenvermindering veroorzaakt door een onrechtmatige daad².

De moeilijkheden doen zich vooral voor wanneer het slachtoffer hetzij getroffen wordt door een totale

of aanzienlijke graad van blijvende arbeidsongeschiktheid, hetzij overlijdt, op een ogenblik dat het overeenkomstig de levensduurtabellen nog over vele jaren lucratieve levenswaarschijnlijkheid zou moeten beschikken.

De laatste decennia verkiest de Belgische rechtspraak – een enkele uitzondering niet te na gesproken – de benadeelden in dergelijke situaties te vergoeden door middel van het systeem der kapitalisatie, hetgeen inhoudt dat het slachtoffer of zijn rechthebbenden door de éénmalige uitkering van een geldsom zo volledig mogelijk vergoed worden voor het inkomstenverlies dat zij ten gevolge van de onrechtmatige daad hebben ondergaan.

Het kapitaal dat de benadeelden wordt toegekend heeft dus tot doel het reeds geleden en/of nog te lijden periodiek inkomstenverlies te compenseren. Het is in feite niets anders dan de actuele waarde van een bedrag dat voor de toekomst een rente dient te verzekeren die gelijk is aan het periodiek inkomstenverlies; men zou het ook kunnen betitelen als de aankoopssom van deze rente³.

Het bedrag van dit kapitaal bekomt men nu door een wiskundige bewerking met als basis verschillende elementen. Eerst berekent men het basisloon van het slachtoffer. Dit bedrag wordt, in geval van overlijden, vermindert met een zeker coëfficiënt wegens het wegvallen van de uitgaven voor zijn persoonlijk onderhoud. Vervolgens gaat men de vermoedelijke levensduur van het slachtoffer na zoals die blijkt uit de tabellen opgesteld aan de hand van statistische gege-

¹ W. VANDEVONDELE, "L'indice des prix à la consommation et méthodes de conversion", *Ann. Fac. Droit Liège*, 1968, 157.

² De wetgever bekommert zich blijkbaar bitter weinig om de economische en juridische gevolgen van de waardeschommelingen van het geld. Zie Y. SCHOENTJES-MERCHIERS, "De rechtsbescherming tegen de waardeschommelingen van het geld", *Recht in beweging – Opstellen aangeboden aan Prof. Mr. Ridder R. Victor*, II, p. 831.

³ J. RONSE, *De begroting der schadeloosstelling voor vermogensschade spruitend uit aantasting van lijf en leven. Actuele problemen en technische oplossingen*.

vens, en tenslotte maakt men gebruik van een rentevoet die meestal bepaald wordt op 4,5 %⁴.

Het gebeurt nu echter al te dikwijls, vooral bij verkeersongevallen, dat een persoon om het leven komt die volgens die tabellen vermoed werd nog op een lucratieve levensduur van tientallen jaren te mogen hopen.

Wanneer de actuele inflatie en de daarmee gepaard gaande stijging van de levensduur ook in de toekomst in hetzelfde ritme aanhouden, kan met stellige zekerheid aangenomen worden dat het kapitaal, berekend zoals boven omschreven, niet meer aan de gestelde verwachtingen zal beantwoorden daar het belist onvoldoende zal zijn om het periodiek inkomstenverlies te compenseren.

Met de bedoeling de benadeelden voor dergelijke onbillijke gevolgen te behoeden is bij een deel van de rechtspraak de neiging ontstaan om het bedrag dat voor de kapitalisatieberekening als basis wordt genomen, te verhogen met een zeker coëfficiënt, variërend tussen 5 en 20 %.

Op die wijze tracht men de weerslag van de stijging van de index op te vangen, een stijging die als een weliswaar toekomstige doch zekere gebeurtenis beschouwd wordt⁵.

De desbetreffende gerechtelijke beslissingen verhelel trouwens hun bedoeling niet, zoals duidelijk blijkt uit de hiernavolgende passages :

"Overwegende dat zo op de datum van het ongeval de veertigjarige X een jaarlijks nettoloon van Y genoot en er zekerheid bestaat dat zijn beroepsinkomen gedurende zijn overblijvende 25 jaar lucratieve levensduur in aanzienlijke mate zou zijn gestegen al was het maar omwille van de weerslag van de ononderbroken stijging der kleinhandelsprijzen ;

dat de eerste rechter derhalve terecht het inkomen van het jaar 1968-69 met 20 % heeft verhoogd zoals voorgesteld door de burgerlijke partij ;

dat deze verhoging echter toe te passen is op het netto-loon zodat het basisloon te bepalen is op..." (Hof Brussel, 21 april 1971).

"Overwegende dat de algemeen aanhoudende geldontwaarding en de weerslag van de ononderbroken stijging der kleinhandelsprijzen toelaat met voldoende zekerheid een zelfde tendens voor de toekomst te voorzien ;

dat de schommelingen echter niet met dezelfde ze-

⁴ J. STASSEYNS, "De kapitalisatie van het periodiek inkomstenverlies in het gemeen recht", *Recht in beweging - Opstellen aangeboden aan Prof. Mr. Ridder R. Victor*, II, p. 901.

⁵ Hof Luik, 28 april 1965, *R.G.A.R.*, 1966, 7627, met noot van J. FONTEYNE ;

Hof Brussel, 24 juni 1966, *R.G.A.R.*, 1967, 7784 ; Hof Brussel, 21 april 1971, *R.G.A.R.*, 1971, 8711 ; Corr. Antwerpen, 7 mei 1974 (onuitgegeven).

kerheid kunnen beoordeeld worden maar billijkerwijze de verhoging kan bepaald worden op 20 %." (Corr. Antwerpen, 7 mei 1974).

Het beschouwen van de stijging van de index als een wel toekomstige, doch constante en bijgevolg zekere gebeurtenis waarmee bij de begroting van de schadeloosstelling dient rekening gehouden, vindt ook weerklink bij een gedeelte van de rechtsleer⁶.

Vanzelfsprekend houdt deze strekking, die - zoals wij verder zullen zien - helemaal niet nieuw is, ten eerste de aandacht gaande van de verzekeraars van civielrechtelijke aansprakelijkheid inzake motorrijtuigen.

Het zijn immers hoofdzakelijk deze verzekeringsmaatschappijen die uiteindelijk voor de betaling van de door de rechter toegekende vergoeding moeten zorgen⁷.

Hierna zal getracht worden na te gaan of de weg die thans door een gedeelte van rechtspraak en rechtsleer wordt ingeslagen, wel gelukkig gekozen is, of hij juridisch verantwoord is en of de verhoging die thans ex aequo et bono op het basisinkomen wordt toegepast, in de hoop alzo de hypothetische en toekomstige stijging van de index te compenseren, niet kan vervangen worden door een meer mathematische berekening ; een begroting ex aequo et bono dient immers wegens haar willekeurig karakter steeds, waar enigszins mogelijk, te worden vermeden⁸.

De gerechtelijke uitspraken die bij de schadebegroting ingevolge onrechtmatige daad een forfaitaire verhoging toekennen ter compensatie van de feitelijke muntontwaarding, dienen qua rechtmatigheid en wetelijkheid getoetst te worden aan de bepalingen van het monetair recht, die van openbare orde zijn, en aan de principes die de schadeloosstelling in het burgerlijk recht beheersen.

Deze muntontwaarding kan nu in twee periodes voorkomen : ofwel is zij reeds ingetreden tussen de datum van het feit dat de schade heeft veroorzaakt en de eindbeslissing van de gerechtelijke instantie, ofwel wordt zij in de toekomst verwacht.

⁶ J. FONTEYNE, "L'évolution des revenus des travailleurs", *R.G.A.R.*, 1964, 7344.

⁷ Europees Comité voor het Verzekeringswezen : Zurich 8-11 oktober 1971 - 6e Internationaal Juridisch Colloquium ; onderwerp : " Gebeurtenissen na de schade - Bewijs van economisch nadeel - Strafrechtelijke vonnissen en burgerlijke vonnissen" ; *Bull. Ass.*, mei-augustus 1972 ; Europees Comité voor het Verzekeringswezen : Helsinki 23-26 mei 1972 ; M. FREY, "Le problème de l'inflation", *Bull. Ass.*, 1973, 1017 ; W. BUSKENS, "Invloed van de muntontwaarding of de index op de vergoeding van de toekomstige materiele schade van de slachtoffers van ongevallen of van hun recht-hebbenden", *Bull. Ass.*, 1973, 1033.

⁸ Hof Gent, 7 oktober 1971, *R.G.A.R.*, 1972, 8818 met noot van J. FONTEYNE ; Hof Brussel, 5 januari 1973, *R.G.A.R.*, 1973, 9003.

*Monerair Recht**1. Feitelijke muntdepreciatie ingetreden tijdens de periode tussen het ontstaan van de schade en de schadeloosstelling*

Om diverse redenen gebeurt het in de praktijk vrij dikwijls dat er een aanzienlijk tijdverloop voorkomt tussen het ontstaan van de schade en het tijdstip van de vergoeding.

Wanneer nu in periodes, zoals thans, de kosten van levensonderhoud abnormaal vlug stijgen brengt dit met zich dat gedurende die tijdspanne de feitelijke koopkracht van de munt zodanig verminderd is dat zij zelfs niet gecompenseerd wordt door de vergoedende en gerechtelijke interessen.

Zou het dan niet logisch zijn dat de rechter die voor de toekenning van de vergoeding wegens inkomstenderving het systeem van kapitalisatie aanwendt, het basisbedrag zou vermeerderen evenredig met de inmiddels ingetreden feitelijke muntontwaarding?

Wat de zekerheid van de schade betreft, is er dan immers geen enkel probleem meer en evenmin zou de juiste begroting enige moeilijkheden kunnen opleveren, daar men het verschil aan de hand van de indexstijging nauwkeurig kan berekenen.

Op het eerste gezicht zou deze vraag dan ook bevestigend dienen beantwoord te worden.

Het is een onbetwist principe dat geheel de schade en niets dan de schade dient vergoed⁹, en tevens wordt thans algemeen aanvaard dat de rechter de omvang van de schade dient te waarderen zo dicht mogelijk bij de dag der betaling van de schadeloosstelling¹⁰. Zulks houdt in dat bij de gerechtelijke beslissing, zij het in eerste aanleg of in hoger beroep, dient rekening gehouden met een vaststaande verhoging van de schade die haar oorzaak vindt in het feit waardoor zij veroorzaakt werd.

Van verschillende zijden wordt nu aangevoerd dat er geen enkel verband bestaat tussen het feit dat de schade veroorzaakt, en de verhoging van de schade ten gevolge van de muntontwaarding, zodat met dit verschijnsel bij de begroting van de schadeloosstelling geen rekening moet worden gehouden¹¹.

In zijn uitmuntend werk *Schade en schadeloosstelling* heeft Ronse aangetoond dat er inderdaad, in

strikte zin, geen verband bestaat tussen de schade en de muntontwaarding. De schade blijft in haar intrinsieke bestanddelen onveranderd en alleen de maatstaven ervan worden gewijzigd. Tegelijkertijd wijst hij er echter zeer terecht op dat deze beschouwing een louter theoretisch belang heeft, aangezien de benadeelde een volledige schadevergoeding moet krijgen, zodat impliciet toch met de feitelijke muntontwaarding dient rekening gehouden¹².

Ondanks al deze argumenten, die zowel uit juridisch als uit sociaal oogpunt degelijk gefundeerd lijken, heeft het Hof van Cassatie in het verleden onverbiddelijk elke gerechtelijke beslissing vernietigd die de schadevergoeding met een zeker coëfficiënt vermeerderde om de enkele reden van een ingetreden feitelijke muntontwaarding¹³.

Ogenschoonlijk is deze houding in tegenstrijd met het onbetwist principe dat een schadeloosstelling volledig dient te zijn, hetgeen betekent dat de benadeelde moet hersteld worden in de toestand waarin hij zich zou bevinden was het ongeval niet gebeurd.

Voorts besliste het opperste gerechtshof reeds zelf dat er rekening dient gehouden met alle evenementen die een intrinsiek bestanddeel van de schade uitmaken en in causaal verband staan met het feit waaruit de schade voortspoot¹⁴.

Deze afwijzende houding van het Hof van Cassatie met betrekking tot de aanpassing van de schadevergoeding ingevolge de feitelijke muntontwaarding verbaast des te meer omdat zij tenslotte de miskenning van een reële toestand betekent. Zij wordt evenwel verklaard door de dwingende bepalingen van de monetaire wetgeving waarvan het Hof van Cassatie de stipte naleving dient te verzekeren.

Inderdaad, wanneer hij een schadeloosstelling toekent onder de vorm van een geldsom, is de rechter ertoe gehouden deze uit te drukken in de wettelijke munt zoals die op het ogenblik van zijn uitspraak is vastgesteld¹⁵.

Het komt nuttig voor de rigoureuze stelling van het Hof van Cassatie even toe te lichten aan de hand van het zowel in de rechtspraak als in de doctrine veel besproken en ook bekritiseerd arrest van 24 november 1949.

De feitelijke toedracht van de door het Hof van Cassatie te beoordelen zaak was de volgende: een ongeval had een persoon getroffen in het jaar 1939 en de aansprakelijkheid hiervoor viel gedeeltelijk ten laste van de N.M.B.S. Om het bedrag van de schadevergoeding vast te stellen verhoogde het Hof van Beroep te Luik bij arrest van 3 december 1947 het ba-

⁹ Cass., 15 mei 1941, *Pas.*, 1941, I, 192.

¹⁰ Cass., 7 februari 1946, *R.C.J.B.*, 1948, 121, met noot van R. PIRET; Cass., 8 mei 1952, *Pas.*, 1952, I, 570; Cass., 20 maart 1953, *Pas.*, 1953, I, 552; J. RONSE, *Schade en schadeloosstelling*, nrs. 368-379.

¹¹ DE PAGE, "Ainsi l'aggravation du coût de la vie, rendant la rente servie insuffisante, n'en permettra pas la revision". II, nr. 1020. Ook volgens het Franse Hof van Cassatie is er geen enkele relatie tussen het schadeveroorzakend feit en de vermeerdering van de schade wegens de muntontwaarding en het Hof staat dan ook niet toe dat er bij de begroting van de schadevergoeding rekening mee gehouden wordt; zie Crim., 5 juli 1961, *J.C.P.*, 1961, II, 12.369, met noot van ESMEIN.

¹² J. RONSE, *Schade en schadeloosstelling*, nr. 387.

¹³ Cass., 17 februari 1943, *Pas.*, 1943, I, 64; Cass., 3 juli 1944, *Pas.*, 1944, I, 424; Cass., 7 februari 1946, *R.C.J.B.*, 1948, 121, met noot van R. PIRET.

¹⁴ Cass., 1 april 1943, *Pas.*, 1943, I, 122.

¹⁵ Cass., 26 februari 1931, *Pas.*, 1931, I, 94; Cass., 24 november 1949, *R.C.J.B.*, 1951, 5 met belangrijke noot van P. DE HARVEN.

sissalaris van het slachtoffer met een coëfficiënt van 2,75. Het Hof verantwoordde zijn beslissing met de bewoordingen "que depuis l'époque de l'accident et par suite de la diminution de la puissance d'achat du franc, les salaires en général ont été affectés d'un coëfficiënt de 2,75".

De N.M.B.S. voorzag zich tegen dit arrest in cassatie met als zwaartepunt in haar memorie dat het hof van beroep de wettelijke bepalingen met betrekking tot de munt had geschonden, meer bepaald het Decreet van 1-2 augustus 1793 waarbij de frank als wettelijke munteenheid werd ingesteld, de Wet van 30 maart 1935 en het K.B. van 31 maart 1936.

Het probleem dat aan het opperste Hof werd voorgelegd was dus zeer duidelijk omschreven: mag de rechter al dan niet bij de begroting van de schade uit onrechtmatige daad rekening houden met de gevolgen van de feitelijke muntontwaarding die is ingetreden tussen het ogenblik van het feit dat de schade veroorzaakte en de eindbeslissing, wanneer gedurende die periode geen wet de munt heeft gedevalueerd.

Het Hof van Cassatie is zich zeker bewust geweest van de belangrijkheid van zijn beslissing en heeft dan ook in zijn arrest van 24 november 1949 geen twijfel gelaten nopens zijn zienswijze: "Attendu que, pour évaluer le montant des dommages et intérêts dus en obligation non conventionnelle, le juge est tenu de faire usage de l'unité légale de monnaie telle qu'elle est fixée au moment où il statue, sous réserve de l'application de la loi du 29 avril 1935".

Er mag dus volgens het Hof van Cassatie slechts rekening gehouden worden met de feitelijke muntontwaarding op voorwaarde dat er eerst een wettelijke devaluatie heeft plaatsgehad en dan nog slechts binnen de perken van de Wet van 29 april 1935.

Om zich nu rekenschap te geven van de juiste draagwijdte en de bedoeling van dit arrest, is het nodig even stil te staan bij deze Wet van 29 april 1935, die de gevolgen regelde van de monetaire Wet van 30 maart 1935 met betrekking tot de begroting van de schadeloosstellingen.

Ofschoon de monetaire Wet van 30 maart 1935 ingevolge welke de munt wettelijk werd gedevalueerd met ongeveer 39 % thans geen enkel belang meer heeft en zij trouwens werd afgeschaft door de Wet van 12 april 1957, houdende het monetair statuut, geldt zulks niet voor de Wet van 29 april 1935 die onze aandacht ruim verdient, niet alleen omdat zij nog steeds van kracht is, doch vooral omdat zij het economisch begrip "werkelijke koopkracht van de frank" in het recht heeft ingevoerd.

De tekst van de wet is zeer kort en omvat slechts twee artikelen waarvan het eerste hier van belang is: "Wanneer er aanleiding is tot schatting van een vergoeding of van een schadeloosstelling, wordt met de wijzigingen aan de goudpariteit van de frank geen rekening gehouden dan in de maat waarin zij, de dag van die schatting, invloed hadden op de werkelijke

koopkracht van de frank in de zaak waarover het gaat."¹⁶.

De invoering van deze wet was bedoeld als een reactie tegen het toenmalig gebruik van de rechtscolleges dat erin bestond, in geval van een wettelijke devaluatie van de munt met een zeker coëfficiënt, de schadevergoeding automatisch in dezelfde verhouding te verhogen.

In de praktijk kon die gewoonte tot onbillijke gevolgen leiden.

Inderdaad, ingevolge de bepalingen van de monetaire Wet van 30 maart 1935 was de Belgische munt wettelijk gedevalueerd met ongeveer 39 %, terwijl de werkelijke koopkracht ervan niet in diezelfde mate was aangetast¹⁷.

Door de Wet van 29 april 1935 werd nu de rechter opgelegd, bij de begroting van de schadeloosstelling na te gaan welke de werkelijke graad van verminderde koopkracht van de munt was in het specifiek geval dat aan zijn beoordeling werd onderworpen.

Op de keper beschouwd is dus deze wet slechts een juiste toepassing van de principes van het gemene recht¹⁸.

Terloops zij aangestipt dat de Wet van 29 april 1935 niet van toepassing is op de vergoedingen wegens arbeidsongevallen¹⁹.

Ofschoon het nu duidelijk is dat de wetgever, door voor elk geval afzonderlijk de verplichting op te leggen na te gaan welke de juiste weerslag is van de muntdevaluatie, ernaar gestreefd heeft de schadeloosstelling zo adequaat mogelijk te maken, heeft deze wet toch, vooral dan vanwege de magistratuur, heel wat kritiek te verduren gehad.

In zijn bijzonder interessant en uitgebreid advies bij het arrest van het Hof van Cassatie van 7 juli 1938 heeft procureur-generaal Paul Leclercq de invoering van het economisch begrip "werkelijke koopkracht van de munt" in het recht erg gehekelde, wijzende op de moeilijke en ondankbare taak van de rechter op wiens schouders alle verantwoordelijkheid voor een juiste begroting van de schade wordt afgewenteld, zonder dat hij enige steun zou kunnen vinden in de monetaire wetten.

Met zijn juridische instelling strevend naar een zo groot mogelijke zekerheid in het recht, was de procureur-generaal een heftig voorstander van het systeem der automatische aanpassing in functie van de wettelijke muntwijziging. Hij meende dat er geen aanleiding toe bestond de rechter de verplichting op te leg-

¹⁶ Wet tot vaststelling van de gevolgen der Muntwet van 30 maart 1935 betreffende de schatting van vergoedingen of schadeloosstellingen: 29 april 1935 (*Staatsblad* 1 mei 1935).

¹⁷ R. PIRET, *Les variations monétaires et leurs repercussions en droit privé belge*, p. 200.

¹⁸ R. PIRET, "Devaluation du franc: loi du 29 avril 1935: En matière d'indemnités délictuelles la loi du 29/4/1935 relative aux effets de la dévaluation monétaire n'est qu'un rappel du droit commun", *R.G.A.R.*, 1936, 2200.

¹⁹ Cass., 7 juli 1938, *Pas.*, 1938, I, 261.

gen in elk geval de gevolgen van de muntontwaarding te toetsen, wat praktisch zou gepaard gaan met onoverkomelijke moeilijkheden en noodzakelijk zou leiden tot uiteenlopende rechtspraak en bijgevolg tot grotere rechtsonzekerheid.

Nochtans zij opgemerkt dat wanneer in tijden zoals de huidige, de munt officieel ongewijzigd blijft, in tegenstelling tot haar voortdurende reële waardevermindering, de stelling van de procureur-generaal niet meer houdbaar is.

Ongetwijfeld met het idee voor ogen toch een richtlijn te geven en zekerheid in deze delicate materie te brengen, heeft het Hof van Cassatie zich in zijn arrest van 24 november 1949 zeer strikt aan de bepalingen van het monetair recht gehouden en beslist dat, wil de rechter rekening houden met de feitelijke muntontwaarding, er eerst een ontvankelijkheidsvereiste dient vervuld te zijn, namelijk een wettelijke muntdevaluatie. Als aan die voorwaarde eenmaal voldaan is, beslist de rechter soeverein wat de werkelijke weerslag is van deze devaluatie in het specifiek geval dat aan zijn beoordeling wordt onderworpen²⁰.

Hoewel de stelling van het Hof juridisch sterk gefundeerd is, heeft ze toch veel kritiek opgeroepen en werd ze door verschillende gerechten zelfs niet aanvaard²¹.

De redenen daarvan liggen voor de hand. Wanneer de inflatie snel voortschrijdt terwijl wettelijk de munt ongewijzigd blijft, leidt een strikte toepassing van de zienswijze van het Hof van Cassatie ongetwijfeld tot een onvoldoende schadeloosstelling van de benadeelden.

Nauwelijks een maand na het arrest van 24 november 1949 nam het Hof van Beroep te Brussel in verenigde kamers duidelijk stelling tegen het Hof van Cassatie, en besliste dat de schade dient begroot op het ogenblik van de gerechtelijke uitspraak. Hoofdzaak is dat het patrimonium van het slachtoffer integraal hersteld wordt zelfs tegen de monetaire wetten in, al wordt dit laatste niet in vriendelijke termen gezegd²².

Niettemin schijnt het Hof van Cassatie bij zijn beslissing te blijven zoals duidelijk blijkt uit de overwegingen van een nog vrij recent arrest van het Hof van Beroep te Brussel²³. Dit betekent dat elke gerechtelijke uitspraak die een schadevergoeding met een zeker coëfficiënt verhoogt alleen maar uit hoofde van de feitelijke muntdepreciatie, zonder dat er vooraf een wettelijke devaluatie heeft plaatsgehad, de censuur van het opperste gerechtshof te vrezen heeft.

Nochtans dient de aandacht gevestigd op het feit dat in de praktijk in de meeste gevallen vrij eenvoudig aan de controle van het Hof van Cassatie kan ontsnapt worden en de benadeelden toch een adequate vergoeding kan toegekend worden zonder daarom de monetaire wetten te moeten schenden²⁴.

Inderdaad, er is geen enkel bezwaar dat bij de begroting van de schadeloosstelling met alle intrinsieke bestanddelen van de schade wordt rekening gehouden, daarin begrepen de toekomstige loonsverhogingen waarvan de verwezenlijking voldoende zeker is.

Verder belet niets de rechter de schadeloosstelling te berekenen aan de hand van de lonen die het slachtoffer op het ogenblik van zijn uitspraak zou genoten hebben, aangezien hij de schade kan begroten op een bedrag uitgedrukt in een aantal wettelijke munteenheden, naar het tijdstip van zijn eindbeslissing, in hun werkelijke koopkracht en gelijk aan de schade²⁵.

De rechter komt zo tot een juiste vergoeding zonder te moeten gebruik maken van het oorspronkelijk loon en een vermeerderingscoëfficiënt.

Men heeft er op gewezen dat loonsverhogingen die enkel het gevolg zijn van de stijging van de index strikt genomen geen echte loonsverhogingen zijn, doch enkel een compensatie vormen voor de vermindering van de koopkracht van de munt zonder evenwel de koopkracht van het loon zelf te vermeerderen²⁶.

Deze theoretisch correcte overweging mag echter de rechter niet beletten bij de begroting van de schadeloosstelling naar die loonsverhogingen te verwijzen, vermits de benadeelde, was het ongeval niet gebeurd, er toch het genot zou van gehad hebben.

2. Feitelijke muntdepreciatie waarvan verondersteld wordt dat zij na de definitieve uitspraak over de schadevergoeding zal plaatshebben

Vanzelfsprekend gelden de boven besproken bezwaren van monetair recht eveneens tegen de huidige praktijken, die erin bestaat een toekomstige en hypothetische muntontwaarding als een zekere gebeurtenis te beschouwen.

Het rekening houden met een toekomstige gebeurtenis waarvan de verwezenlijking niet met voldoende zekerheid kan voorspeld worden, druist echter ook in tegen de basisbeginselen van de schadeloosstelling zoals die in ons burgerlijk recht begrepen worden.

²⁰ Deze opvatting vindt men reeds terug in vroegere arresten. Zie: Cass., 25 november 1937, *Pas.*, 1937, I, 353; Cass., 11 mei 1939, *Pas.*, 1939, I, 242; Cass., 19 februari 1940, *Pas.*, 1940, I, 324.

²¹ R. PIRET, "L'arrêt de cassation du 29 novembre et l'évaluation des dommages-intérêts et indemnités", *J.T.*, 1950, 50.

²² Hof Brussel (verenigde kamers), 28 december 1949, *R.C.J.B.*, 1951, 9.

²³ Hof Brussel, 24 september 1965, *J.T.*, 1966, 354, met noot.

²⁴ Cass., 7 februari 1946, *R.C.J.B.*, 1948, met noot van R. PIRET, p. 147-148; J. RONSE, *Schade en schadeloosstelling*, nr. 423.

²⁵ Cass., 26 februari 1931, *Pas.*, 1931, I, 97, met conclusie van de advocaat-generaal S. VAN DEN KERCKHOVE.

²⁶ R.O. DALCQ, "Examen de jurisprudence 1963 à 1967: La responsabilité delictuelle et quasi delictuelle", *R.C.J.B.*, 1968, 371; R.O. DALCQ, *Traité de la responsabilité civile*, II, nr. 3551.

Burgerlijk Recht

Een van de fundamentele voorwaarden voor het in aanmerking nemen van een schadepost uit onrechtmatige daad is dat de schade zeker moet zijn.

Onder de invloed van de rechtspraak en de doctrine is het begrip zekerheid geëvolueerd en wordt het thans vrij ruim geïnterpreteerd. Dit neemt echter niet weg dat in elk geval afzonderlijk dient nagegaan of op voldoende wijze aan dit vereiste is voldaan.

Met de schade waarvan verwacht wordt dat zij zich in de toekomst zal voordoen, kan rekening gehouden worden wanneer zij in dergelijke mate waarschijnlijk is dat, volgens de gewone gang van zaken, aan haar uiteindelijke verwezenlijking niet meer dient getwijfeld en dat de rechter niet ernstig aan het tegendeel moet denken, ook al blijft dit theoretisch steeds mogelijk. Daarentegen met loutere eventualiteiten dient bij de begroting van de schadeloosstelling geen rekening gehouden²⁷. Het is trouwens om die reden dat de rechtspraak, overigens volkomen terecht, weigert rekening te houden met loonsverhogingen of bevorderingen waarvan het niet absoluut zeker of minstens zeer waarschijnlijk is dat zij zullen plaatshebben²⁸.

Onzekerheid is nu juist de factor die onze huidige economische en monetaire toestand kenschetst. Wel staat als een paal boven water dat de tegenwoordige inflatie onmogelijk dergelijk ritme kan aanhouden zonder binnen afzienbare tijd uit te monden in een economische en sociale crisis waarvan niemand, zelfs maar bij benadering, de catastrofale gevolgen kan voorspellen.

Anderzijds is een dergelijk pessimisme misschien niet gewettigd, aangezien er zowel op internationaal als nationaal niveau gedokterd wordt aan allerlei oplossingen om de inflatie af te remmen en in te dijken en het dus op het huidige ogenblik nog niet te gissen is welke prijzen- en lonenpolitiek de overheid in de toekomst zal volgen.

Er kan dus allerm minst met voldoende zekerheid gezegd worden dat de tegenwoordige muntdepreciatie zich ook in de toekomst zal projecteren.

Wij zien dus dat niet alleen de bepalingen van het monetair recht doch ook de principes van het burgerlijk recht verbieden rekening te houden met de verhoging van de schade enkel uit hoofde van een toekomstige en hypothetische muntdepreciatie²⁹.

Uit al het voorgaande mag wel het besluit worden getrokken dat de huidige oplossing van sommige rechtscolleges met betrekking tot de toekomstige en veronderstelde muntdepreciatie, weinig gelukkig gekozen is en op zijn minst juridisch aanvechtbaar is.

²⁷ J. RONSE, *Schade en schadeloosstelling*, nr. 91.

²⁸ Hof Gent, 24 november 1970, *R.G.A.R.*, 1971, 8639, met noot van J. FONTEYNE; Pol. Hannut, 6 februari 1973, *R.G.A.R.*, 1973, 9109, met noot van J. FONTEYNE.

²⁹ Pol. Fléron, 17 februari 1965, *Bull. Ass.*, 1966, 941, met interessante noot van R. BEYENS.

Tenslotte dient erop gewezen dat dit gebruik, als het algemene ingang zou vinden, als hulpmiddel misschien uiteindelijk nog een nadeliger uitwerking voor de gemeenschap zou hebben dan de kwaal zelf. Immers bij de verzekeringsmaatschappijen zou een nog grotere stoornis ontstaan in het evenwicht tussen de ongevallenlast en het premie-incasso, waarvan de gevolgen toch terug worden afgewenteld op het geheel der risicoscheppers, m.a.w. de gemeenschap.

Niettemin is de actuele inflatie een harde realiteit en zou het ten opzichte van de benadeelden uit sociaal oogpunt niet te verantwoorden zijn, wanneer er totaal geen rekening werd gehouden met de mogelijkheid dat dit fenomeen – in welke mate dan ook – nog een zekere tijd in de toekomst aanhoudt.

Er dient dan ook gezocht naar een oplossing die, al zou ze slechts tijdelijk zijn en enkel aangewend worden tot er opnieuw een grotere economische en monetaire stabiliteit intreedt, zowel de slachtoffers als de verzekeraars zou kunnen bevredigen.

Voorstel van oplossing

Het probleem dat ons bezighoudt heeft in se een dubbele oorzaak: enerzijds de galopperende inflatie, een feit waaraan de rechterlijke macht niets kan verhelpen, maar anderzijds ook het systeem van de schadeloosstelling zelf, dat volledig vrijwillig gekozen wordt door de rechtscolleges.

Wij mogen immers niet uit het oog verliezen dat, mits geantwoord wordt op de conclusies van de gedingvoerende partijen, en, bij een geldelijke schadeloosstelling, binnen de eis van partijen, de rechter volkomen vrij is de wijze van vergoeding te kiezen die hem voor het slachtoffer of zijn rechthebbenden het best passend herstel voorkomt³⁰.

Om de zware blijvende werkonbekwaamheid of de dood van een persoon geldelijk te vergoeden, hebben onze rechtscolleges de keuze tussen twee basissystemen, namelijk de kapitalisatie en de lijfrente.

Zonder nu opnieuw de homerische twisten te willen oprakelen die in het verleden hebben plaatsgehad tussen de aanhangers van ieder van beide systemen, lijkt het in het kader van deze studie toch onontbeerlijk even terug te komen op de argumenten die hebben geleid tot het thans algemeen aanvaard gebruik van de kapitalisatie.

³⁰ Cass., 15 mei 1950, *Pas.*, 1950, I, 652 met noot; J. RONSE, *Schade en schadeloosstelling*, nrs. 294, 312 en 313; DE PAGE, II, nr. 1026; H. en L. MAZEAUD, *Traité théorique et pratique de la responsabilité civile délictuelle et contractuelle*, III, nr. 2329; LALOU, *Traité pratique de la responsabilité civile*, nrs. 89 en 94. Hetzelfde principe ligt aan artikel 45 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 ten grondslag. Ingevolge dit artikel beslist de rechter soeverein of het al dan niet in het belang van de benadeelden is maximum een derde van de waarde van de hun toekomende rente als kapitaal uit te keren, Zie M. VANDEUR, *De arbeidsongevallen*, p. 292.

De voorkeur van de rechtspraak is niet altijd naar de schadeloosstelling door middel van de eenmalige uitkering van een bepaald bedrag gegaan.

Oorspronkelijk waren zowel rechtspraak als doctrine voorstanders van een vergoeding in de vorm van de uitkering van een lijfrente, daar zulks het meest overeenkomst scheen te vertonen met het periodiek inkomstenverlies³¹.

Het was vooral prof. Guy Levie die een lans brak voor de veralgemening van het rentesysteem, daar er volgens hem teveel nadelen en onbillijkheden verbonden waren aan de uitkering van een kapitaal.

Zijn bezwaren tegen het systeem van de kapitalisatie waren zowel van sociale als van economische aard. In de eerste plaats meende hij dat de benadeelden, voor het merendeel eenvoudige mensen, niet bekwaam zijn het uitgekeerd bedrag lonend te beleggen met het gevolg dat zij na enige tijd opnieuw in een benarde positie terechtkomen. Verder komen er door deze wijze van vergoeding teveel grote kapitalen op de geldmarkt, hetgeen een inflatie in de hand zou werken³².

De model-oplossing die hij voorstelde was dan ook een schadeloosstelling door de uitkering van een periodieke en geïndexeerde lijfrente, hetgeen objectief gezien onbetwistbaar de meest logische wijze van vergoeding uitmaakt, aangezien zij het best overeenstemt met de aard van en de wijze waarop de schade zich in werkelijkheid voordoet en de benadeelden die ook ondervinden³³.

De toekenning van een lijfrente, in de meeste gevallen gekoppeld aan de stijging van de index, genoot geruime tijd de voorkeur van een groot gedeelte van de rechtspraak³⁴. Het zijn echter de voorstanders van de kapitalisatie die, vooral onder impuls van Fonteyne, op het huidig ogenblik het pleit schijnen gewonnen te hebben. Ook aan het kapitalisatiesysteem zijn immers vele voordelen verbonden. In de eerste plaats behoedt de onmiddellijke uitkering van een kapitaal de benadeelden voor een latere insolventie van de schuldenaar. Ingevolge de voortdurende expansie van het verzekeringswezen heeft dit argument thans wel

veel van zijn waarde ingeboet. Van meer belang is dat er zich geen bijkomende moeilijkheden meer voordoen in verband met de zekerheidstelling in hoofde van de schuldenaar. De grootste pluspunten van de kapitalisatie zijn echter dat er na de einduitspraak nog weinig processen worden gevoerd en dat, zoals Ronse het kernachtig uitdrukt, de partijen definitief worden gescheiden en uit elkaar gaan³⁵.

Het zijn deze hoofdzakelijk praktische voordelen die bij onze rechtscollages de doorslag hebben gegeven om het kapitalisatiesysteem te verkiezen.

Daaarenboven heerste ook de overtuiging dat bij de uitkering van een kapitaal de benadeelden hun patrimonium tegen een "normale muntontwaarding" zouden kunnen beschermen door een passende belegging³⁶. De huidige hollende inflatie heeft echter deze overtuiging weggenomen en duidelijk de tekortkomingen van het kapitalisatiesysteem in tijden van economische en monetaire onstabielheid aangetoond.

Zonder nu dit systeem volledig te moeten prijsgeven bleven er slechts enkele lapmiddelen over om de slachtoffers enigszins tegen de muntontwaarding te beschermen. Eerst heeft men de rentevoet bij de berekening van de annuïteiten gewijzigd in functie van de beleggingsmogelijkheden³⁷. Toen dit het beoogde resultaat niet scheen op te leveren, is men begonnen forfaitaire verhogingen toe te kennen op het inkomen dat als basis van de kapitalisatie wordt genomen.

Wij hebben reeds aangetoond dat deze werkwijze onverzoenbaar is zowel met de monetaire wetten als met de principes van de schadeloosstelling zelf, zodat zij dient verworpen.

Toch moet een middel gevonden worden om de slachtoffers te garanderen dat de hun op het huidig ogenblik toegekende vergoeding in de toekomst niet louter symbolisch zal worden.

Daar ook onze zuiderburen met dezelfde monetair-e, economische en juridische problemen te kampen

³¹ G. HEMELEERS, *Des indemnités en cas d'accidents : Rentes ou capital*, J.T., 1911, 745; DOR, "Du paiement sous formes de rentes des indemnités dues du chef d'accidents de droit commun", Bull. Ass., 1931, 243-252; R.P.D.B., V° Responsabilité, nrs. 1791-1804.

³² G. LEVIE, "Aspect social et juridique du paiement sous forme de rente des indemnités dues du chef d'accidents de droit commun", J.T., 1958, 645-650.

³³ G. LEVIE, "Quelle est la forme la plus adéquate du paiement des indemnités dues du chef d'accidents de droit commun?", J.T., 1961, 399-404; G. MOYAERT, "De rechten van de weduwe bij overlijden van haar echtgenoot, ten overstaan van de verantwoordelijke derde", R.W., 1959-60, 1337-1348.

³⁴ Hof Luik, 15 januari 1958, J.T., 1961, 411; Hof Luik, 16 april 1959, J.T., 1959, 351; Hof Brussel, 29 juni 1959, R.W., 1959-60, 1357; Corr. Gent, 21 februari 1959, R.W., 1959-60, 1368.

³⁵ J. RONSE, *Schade en schadeloosstelling*, nrs. 313-324; R.O. DALCQ, *Traité de la responsabilité civile*, II, nr. 4180; H. SCHILTZ, "Rente of kapitaal als vergoeding voor lichamelijke schade in gemeen recht", R.W., 1959-60, 1347-1352; J. FONTEYNE, "Capital ou rente", R.G.A.R., 1960, 6524.

³⁶ Hof Brussel, 2 juni 1958, R.G.A.R., 1961, 6750 "La victime trouvera aisément en achetant auprès d'un organisme lui offrant toutes garanties, une rente annuelle équivalente au revenu dont elle a été privée"; Hof Gent, 20 november 1970, R.G.A.R., 1971, 8639.

Louter als curiosum en als voorbeeld hoe de rechtspraak evolueert onder de invloed van economische omstandigheden, zij aangestipt dat slechts een dertigtal jaren terug, verschillende rechtscollages bij de toekenning van een kapitaal als vergoeding, een zeker percent (meestal 10 %) van deze som aftrokken wegens het voordeel dat volgens hen aan de benadeelden werd verstrekt door deze wijze van schadeloosstelling. Zie dienaangaande: PIRSON en DE VILLÉ, I, nr. 195; R.P.D.B., V° Responsabilité nr. 1802; Corr. Oudenaarde, 4 maart 1948, R.G.A.R., 1948, 4343.

³⁷ Hof Brussel, 8 juni 1971, R.G.A.R., 1971, 8688 en 8731, met noot J.F.; Rb. Luik, 3 mei 1971, R.G.A.R., 1971, 8732 met noot.

hebben, kan de door de Franse rechtspraak aangenomen oplossing misschien enige hulp verschaffen.

Zo mogelijk nog rigoreuzer dan het Belgische, let het Franse Hof van Cassatie op de stipte naleving van de monetaire wetten. Het weigert systematisch bij de begroting van de schade rekening te houden met wijzigingen van de koopkracht van de munt die niet het resultaat zijn van een officiële devaluatie³⁸.

Maar ook in Frankrijk wordt ter zake de mening van het Hof van Cassatie door de rechtspraak niet onverdeeld aanvaard, en de verschillende rechtscolleges trachten op allerlei wijzen de monetaire bepalingen te omzeilen ten einde de slachtoffers zo volledig mogelijk te vergoeden.

In een vrij recente uitspraak heeft echter het Tribunal de Grande Instance te Fontainebleau bewust geen achterpoortjes willen gebruiken en heeft het een beslissing genomen die niet alleen in Frankrijk groot opzien baarde, maar ook in België niet onopgemerkt is voorbijgegaan³⁹.

Het was een bijzonder erg ongeval waarvoor de rechtbank een schadevergoeding diende toe te kennen. Een 37-jarige handelsreiziger werd het slachtoffer van een ongeval waardoor hij niet alleen op zuiver lichamelijk gebied blijvend gehandicapt maar vooral geestelijk getroffen werd; hij verviel in een staat van geestesstoornis, die hem totaal belette zichzelf te behelpen.

Met deze situatie voor ogen oordeelde de rechtbank dat in casu een geïndexeerde lijfrente de meest passende vergoeding voor het slachtoffer vormde, daarbij zowel de bepalingen van het monetair recht als de rechtspraak van het Hof van Cassatie trotserend. Uit de zeer uitgebreide motivering blijkt duidelijk dat het probleem van de muntdepreciatie met betrekking tot de schadeloosstelling werkelijk vanuit alle oogpunten werd bestudeerd.

De voornaamste taak van de rechter bestaat erin "dans le respect de la loi, assurer une certaine moralité et une certaine sécurité dans les relations humaines". Die zienswijze wordt als volgt toegelicht:

"Attendu que ces exigences peuvent, suivant les circonstances, être elles-mêmes d'ordre public; que le droit doit assurer 'un équilibre éminemment désirable' entre 'les intérêts en cause'; que ces intérêts ne sauraient être sacrifiés trop aisément à un prétendu principe d'ordre public, c'est à dire comme en l'espèce à des données monétaires et économiques; que selon les termes mêmes du Doyen Ripert 'toutes les fois que l'on cède à des considérations économiques de crédit,

on sacrifie au moins partiellement les considérations morales (*La règle morale*)";

Als eenmaal aanvaard wordt, dat het belang van het slachtoffer dient te primeren op de bepalingen van het monetair recht, kan men zich afvragen of een geïndexeerde lijfrente geen goede oplossing zou zijn voor het probleem dat ons bezighoudt.

Wat de praktische uitwerking van een dergelijke wijze van schadeloosstelling betreft, deze kan geen overkomelijke moeilijkheden voor de verzekeraars van de civielrechtelijke aansprakelijkheid opleveren.

Voor arbeidsongevallen wordt toch eveneens het rentesysteem toegepast. Van hun kant bekomen de slachtoffers of hun rechthebbenden op die wijze een periodieke vergoeding die het meest met het gederfde inkomstenverlies overeenstemt.

Bovendien biedt het rentesysteem het belangrijk bijkomend voordeel dat de schadevergoeding gemakkelijk kan aangepast worden in geval van een latere gunstige of slechte evolutie van de schade, want in de meeste gevallen dient niet gevreesd te worden voor een eventuele verjaring, aangezien het voorbehoud dat betreffende de wijziging van de schade door de rechter kan verleend worden, zich uitstrekt over een periode van dertig jaar⁴⁰.

Een onbetwist nadeel van deze wijze van schadeloosstelling is wel dat de partijen niet definitief gescheiden worden en dat ook nog na de aanvankelijke begroting de aandacht van de rechter kan opgeëist worden.

Daarvoor komt echter in de plaats dat er mathematisch rekening kan gehouden worden met alle factoren van de schade, met inbegrip van de op het ogenblik van de schadebegroting onvoorzienbare toekomstige gebeurtenissen, zodat de factor onzekerheid volledig uitgesloten wordt.

Tenslotte kan er tegen dit systeem nog ingebracht worden dat het indexeren van een rente indruist tegen de bepalingen van het monetair recht⁴¹.

Hierboven hebben wij reeds gezien dat bij de toekenning van een passende schadevergoeding de eventuele bezwaren van monetair recht van geen doorslaggevend belang mogen zijn.

Bovendien zij opgemerkt dat de indexering op het huidig ogenblik meer en meer ingang vindt in alle gebieden van ons recht. Voorts kan de rechter te allen tijde een confrontatie met de monetaire wetten vermijden door de indexering te vervangen door een verwijzing naar de daarmee overeenstemmende loonsverhoging van een actief werkend persoon met dezelfde kwalificaties als het slachtoffer.

Het bewijs dat de toekenning van een geïndexeerde lijfrente ook in België best uitvoerbaar is, werd nog

³⁸ Cass. fr., 22 april 1950, *Gaz. Pal.*, 1950, I, 330; Cass. fr., 20 maart 1952, *D.*, 1952, 342; Cass. fr. 2 mei 1952, *D.*, 1952, 413, met noot van R. SAVATIER; Cass. fr., 3 november 1953, *D.*, 1954, 1, met noot van R. SAVATIER.

³⁹ Tribunal de Grande Instance de Fontainebleau, 3 maart 1972, *D.*, 1972, 588 met zeer interessante noot van M. LE ROY. In België werd de tekst gepubliceerd in *J.T.*, 1973, 115; *Bull. Ass.*, 1973, 145, beperkte zich tot een vermelding van het vonnis.

⁴⁰ Wetboek van Strafvordering, Voorafgaande Titel, artikel 27.

⁴¹ R.O. DALCQ, *Traité de la responsabilité civile*, II, nr. 4223.

geleverd door een arrest van het Hof van Beroep te Brussel van 26 februari 1960⁴².

In een nagenoeg identieke feitelijke situatie en met ongeveer dezelfde argumenten als het Tribunal de Grande Instance te Fontainebleau, besloot het hof een geïndexeerde lijfrente toe te kennen met die bijzonderheid dat, in geval van vroegtijdig overlijden van het slachtoffer zonder enig verband met het ongeval, de rente ten belope van 60 % zou overgedragen worden op de weduwe. Deze wijze van vergoeding lijkt een bijna perfecte weergave van de wijze

waarop het slachtoffer en zijn rechthebbenden de schade werkelijk ondervinden.

Er bestaat dus in elk geval een zeer adekwate en juridisch volkomen te verantwoorden oplossing voor ons probleem.

Of nu echter het systeem van de geïndexeerde lijfrente, dat zoals wij zagen reeds in het verleden werd aangewend, opnieuw ingang zal vinden en verkozen zal worden boven de alleszins gemakkelijker oplossing die thans door sommige rechtscollèges gebruikt wordt, is een andere zaak.

F. DE MOND

Advocaat te Antwerpen

⁴² Hof Brussel, 26 oktober 1960, *J.T.*, 1961, 404.

DE NIET OF NIET TIJDIGE BETALING VAN HET VAKANTIEGELD ALS MISDRIJF

1. De strafrechtelijk verantwoordelijke persoon

Wanneer het verschuldigde vakantiegeld niet of niet binnen de voorgeschreven termijn of volgens de reglementaire modaliteiten betaald wordt, zijn de werkgever, zijn aangestelden of lasthebbers hiervoor strafbaar (art. 54, 2°, van het K.B. van 28 juni 1971 houdende aanpassing en coördinatie van de wetbepalingen betreffende de jaarlijkse vakantie voor de werknemers). Als de werkgever een fysieke persoon is, is hij, in principe, voor de niet of de laattijdige betaling van het vakantiegeld strafbaar. Is de werkgeefster een vennootschap m.a.w. een rechtspersoon, dan is ze, ingevolge de rechtsspreuk *societas delinquere non potest*, in ons strafrecht niet strafbaar. Wanneer een vennootschap werkgeefster is, kan enkel die fysieke persoon een strafrechtelijke verantwoordelijkheid oplopen die namens de rechtspersoon kan handelen en het, naargelang van het geval, deed of naliet (Cass., 11 dec. 1939, *Pas.*, 1939, I, 499; Corr. Leuven, 3 sept. 1971, *R.W.*, 1971-72, 1792). Telkens een vennootschap een misdrijf pleegt, rust haar strafrechtelijke aansprakelijkheid op de natuurlijke personen, organen of aangestelden, door wier toedoen zij gehandeld heeft of diende te handelen (Cass., 11 dec. 1967, *Pas.*, 1968, I, 481; Cass., 19 sept. 1972, *Arr. Cass.*, 1973, 69). Het begrip "aangestelde" slaat derhalve op de persoon die, krachtens de wetbepalingen, de vennootschap beheert of bestuurt (Pol. Brussel, 13 juni 1960, *J.T.*, 1960, 509); dat geldt ook voor het begrip "lasthebbers" dat eveneens duidt op de personen die, krachtens de wetbepalingen of de statuten, gemachtigd zijn de vennootschap te besturen, te beheren en voor haar te tekenen. Telkens als de sociale wetgever ook de "werknemers" bedoelt die niet met de directie en het toezicht van de vennootschap belast zijn, preciseert hij dat door de zinsnede "en of evenals de werknemers" in de formule

in te lassen, wat trouwens geschied is in art. 54, 3°, van voormeld K.B. van 28 juni 1971.

De werkgever is slechts strafbaar indien hij zelf het vakantiegeld verschuldigd is m.a.w. indien hij het rechtstreeks aan de werknemers dient uit te keren. In algemene regel betaalt hij het vakantiegeld aan zijn bedienden, terwijl hij slechts zeer uitzonderlijk het vakantiegeld aan zijn arbeiders en leerlingen dient te betalen. In principe moet het vakantiegeld aan de arbeiders en de leerlingen door een vakantiefonds (Rijksdienst voor jaarlijkse vakantie of de bijzondere vakantiefondsen) uitbetaald worden, zelfs als de werkgever de bijdragen hiervoor niet gestort heeft, zodat laatstbedoelde niet strafrechtelijk verantwoordelijk is voor de niet-betaling of de te late betaling van het vakantiegeld aan deze werknemers. De verantwoordelijke van het vakantiefonds die nalaat het vakantiegeld te betalen pleegt geen misdrijf, omdat hij de werkgever niet is van de arbeiders en de leerlingen van de bij zijn vakantiefonds aangesloten werkgevers. Indien de werkgever echter verplicht is een deel van het vakantiegeld rechtstreeks aan zijn arbeiders en leerlingen uit te keren en nalaat dit te doen of tijdig te doen, dan valt hij onder toepassing van art. 54, 2°, van het K.B. van 28 juni 1971. Zulks was tot in 1969 het geval voor de betaling van het vakantiegeld voor de derde week vakantie (art. 23, § 3, van de Wet van 13 juni 1966 tot integratie van de derde week vakantie in het stelsel van de jaarlijkse vakantie der werknemers). Bij de Wet van 26 maart 1970 werd evenwel bepaald dat het volledig vakantiegeld verschuldigd aan de arbeiders en de leerlingen vanaf 1 januari 1970 niet meer door de werkgever maar door het vakantiefonds uitgekeerd wordt, zodat de werkgever vanaf die datum voor de desbetreffende niet-betaling niet meer strafbaar is. Ingevolge de collectieve arbeidsovereenkomst van 30 mei 1973 betreffende de verwezenlijking van de vierde

week vakantie voor de werknemers, toepasselijk op de werkgevers, de werknemers en de leerlingen onderworpen aan de gecoördineerde wetten betreffende de jaarlijkse vakantie voor de werknemers en algemeen verbindend verklaard bij K.B. van 20 augustus 1973 (B.S. 4 september 1973), is de werkgever, – behoudens andersluidende collectieve arbeidsovereenkomst gesloten in een paritair comité van een sector waar een fonds voor bestaanszekerheid bestaat dat belast is met de financiering van het toe te kennen vakantiegeld, – gehouden een nieuwe bijkomende vakantievergoeding rechtstreeks aan de arbeiders en leerlingen te betalen. De werkgever die de bedoelde bijkomende vakantievergoeding niet of niet tijdig aan de arbeiders of leerlingen uitkeert is bijgevolg strafbaar.

2. De strafbare feiten

De werkgever pleegt een misdrijf :

- a) als hij het wettelijk vakantiegeld niet betaalt ;
- b) als hij het wettelijk vakantiegeld slechts gedeeltelijk betaalt ;
- c) bij te late betaling van het wettelijk vakantiegeld ;
- d) als de betaling van het verschuldigd vakantiegeld niet geschiedt op het tijdstip voorgeschreven door bijzondere bepalingen uitgevaardigd ten overstaan van bepaalde bedrijfstakken (Cass., 8 december 1953, *Pas.*, 1953, I, 233).

3. Betalingstijdstip van het vakantiegeld door de werkgever verschuldigd.

a) *De arbeiders.* Aan de arbeiders en de leerlingen wordt het vakantiegeld door het vakantiefonds en niet door de werkgever betaald, zodat het tijdstip van betaling buiten bespreking valt.

Zoals gezegd is de werkgever, evenwel, – behoudens andersluidende collectieve arbeidsovereenkomst gesloten in een paritair comité van een sector waar een fonds voor bestaanszekerheid bestaat dat belast is met de financiering van het toe te kennen vakantiegeld, – de schuldenaar van de bijkomende vakantievergoeding voor de vierde vakantieweek : (1) aan de arbeiders en leerlingen die in een gegeven vakantiejaar recht hebben op een wettelijk vakantiegeld en (2) die hij op 30 juni van dat vakantiejaar werkelijk tewerkstelt of die zich op die datum bevinden in een periode van werkonderbreking die, krachtens de wetgeving op de jaarlijkse vakantie met werkelijke arbeid wordt gelijkgesteld. De werkgever zal hun de bijkomende vakantievergoeding moeten uitbetalen op de eerste betaaldag van het loon die volgt op 30 juni van het vakantiejaar, althans indien hij op die dag kennis heeft gekregen van de betalingsorder op basis waarvan het vakantiegeld berekend wordt. Indien de werkgever van dat uitbetalingsbewijs niet tijdig kennis gekregen heeft, dient hij de verschuldigde bijkomende vakantievergoeding uit te keren bij de eerste uitbetaling volgend op

de datum waarop hij kennis heeft genomen van het bedrag van de vakantiebon door het vakantiefonds uitgereikt.

Aan sommige arbeiders die in het vakantiejaar recht hebben op een wettelijk vakantiegeld maar die op 30 juni van dat vakantiejaar niet in een onderneming tewerkgesteld zijn (zoals de volledig en onvrijwillig werklozen, de gepensioneerden, de werknemers wier arbeidsovereenkomst een einde heeft genomen op het ogenblik dat zij arbeidsongeschikt waren ingevolge ziekte, ongeval, arbeidsongeval of beroepsziekte, de miliciens die niet meer onder contract zijn, – op voorwaarde dat zij tijdens het vakantiejaar effectieve of daarmee gelijkgestelde arbeidsprestaties hebben geleverd –, alsook aan de rechtverkrijgenden van een werknemer overleden tussen 1 januari en 30 juni van het vakantiejaar mits deze gedurende dat jaar werkelijke of daarmee gelijkgestelde arbeidsprestaties geleverd heeft) moet de bijkomende vakantievergoeding voor de vierde week vakantie door de werkgever betaald worden zodra hem het uitbetalingsbewijs van het vakantiefonds is overhandigd en dit vanaf 30 juni van het vakantiejaar. Alleen wegens bijzondere redenen kan die datum van 30 juni bij in een paritair comité gesloten collectieve arbeidsovereenkomst worden gewijzigd. In de ondernemingen die onder het Nationaal Paritair Comité voor het bouwbedrijf ressorteren, behoudens in die welke een publiekrechtelijke persoon vormen, geschiedt de betaling van die bijkomende vakantievergoeding volgens de modaliteiten eigen aan die sector. Een collectieve arbeidsovereenkomst gesloten in het paritair comité mag voor de "extra's" van het hotelbedrijf, alsook voor de seizoenarbeiders, bijzondere modaliteiten vastleggen.

b) *De bedienden.* De werkgever betaalt aan de bediende tijdens zijn vakantiedagen als vakantiegeld zijn normale bezoldiging en bovendien de verschuldigde vakantietoeslag of het dubbel vakantiegeld op het ogenblik dat hij zijn jaarlijkse vakantie neemt of, bij spreiding van die vakantie, op het ogenblik dat hij zijn hoofdvakantie neemt. Indien de bediende wegens ziekte in de onmogelijkheid verkeert zijn vakantie te nemen op de normale vakantiedatum vastgesteld in de onderneming waar hij voor het laatst werkzaam is of was, moet het vakantiegeld hem op die datum uitbetaald worden. Indien geen vakantiedatum in de onderneming werd bepaald, moet het vakantiegeld betaald worden ten laatste op 31 december van het jaar dat op het vakantiedienstjaar volgt. In de meeste ondernemingen echter wordt, om redenen van organisatorische aard, het dubbel vakantiegeld aan al de bedienden in een bepaalde maand tegelijk met hun normale bezoldiging uitbetaald. Dat kan eventueel tot gevolg hebben dat de verstrekte vakantietoeslag minder bedraagt dan de wettelijk verschuldigde vakantietoeslag, die immers te berekenen is op de brutowedde van de maand waarin de vakantie of de hoofdvakantie ingaat. Aan de bediende die onder de wapens geroepen wordt

of wiens contract een einde neemt, dient de werkgever het vakantiegeld bij zijn vertrek uit te keren.

Voor de bediende die, krachtens de collectieve arbeidsovereenkomst van 30 mei 1973 betreffende de verwezenlijking van de vierde week vakantie voor de werknemers, recht heeft op bijkomende vakantiedagen, wordt de bezoldiging van die bijkomende vakantiedagen gedekt door het loon van de maand tijdens welke die bijkomende vakantie wordt genomen. Aan sommige bedienden moet een compensatoire vergoeding voor de bijkomende vakantie betaald worden nl. 1° aan hen die recht hebben op bijkomende vakantiedagen en deze vóór 31 december van het vakantiejaar niet kunnen nemen, alsook aan hen wier contract een einde neemt na 30 juni van het vakantiejaar voordat zij de bijkomende vakantie hebben genomen; 2° aan de volledig en onvrijwillig werklozen, de gepensioneerden, de bedienden wier overeenkomst ten einde liep terwijl zij arbeidsongeschikt waren als gevolg van ziekte, ongeval, arbeidsongeval of beroepsziekte, alsook aan de werknemers die hun legerdienst volbrengen en van wie het contract ten einde is gelopen, op voorwaarde dat zij in het vakantiejaar werkelijke of daarmee gelijkgestelde arbeidsprestaties hebben geleverd en dat zij niet in staat geweest zijn in dit zelfde jaar die bijkomende vakantiedagen te nemen; 3° aan de rechtverkrijgenden van een bediende overleden tussen 1 januari en 30 juni van het vakantiejaar, althans indien hij de bijkomende vakantiedagen niet vóór zijn overlijden heeft kunnen genieten. De werkgever zal bij het vertrek van de bediende een compensatoire vergoeding voor bijkomende vakantie uitbetalen, indien zijn arbeidsovereenkomst na 30 juni van het vakantiejaar ten einde loopt en voordat hij de bijkomende vakantie heeft genomen waarop hij recht heeft. Aan de bediende die in de onmogelijkheid verkeert vóór 31 december van het vakantiejaar de bijkomende vakantie te nemen waarop hij recht heeft, dient de compensatoire vergoeding uiterlijk op 31 december betaald te worden. De bijkomende vergoeding waarop de bedienden vermeld onder 2° en 3° kunnen aanspraak maken, is uiterlijk op 30 juni van het vakantiejaar verschuldigd door de werkgever die hen als laatste heeft tewerkgesteld. De bezoldiging voor de bijkomende vakantie is verschuldigd door de werkgever, behalve andersluidende collectieve arbeidsovereenkomst gesloten in een paritair comité van een sector waar een fonds voor bestaanszekerheid bestaat, belast met de financiering van het toe te kennen vakantiegeld. De compensatoire vergoeding ter vervanging van de bijkomende vakantiedagen behoort steeds door de werkgever uitgekeerd te worden.

4. De aard van het misdrijf

De inbreuken van niet-betaling en te late betaling van het vakantiegeld zijn, zoals trouwens bijna alle inbreuken op de sociale wetgeving, overtredings- of reglementaire misdrijven. Het feit zelf deze wettelijke

bepalingen overtreden te hebben, wat ook het oogmerk van de dader zij – zijn goede trouw is ter zake niet dienend – wettigt de bestraffing.

Vóór de inwerkingtreding van de Wet van 26 maart 1970 tot integratie van het dubbel vakantiegeld voor de derde vakantieweek heeft het Hof van Cassatie de niet-betaling van het vakantiegeld als een voortgezet misdrijf beschouwd, hoewel art. 65, lid 2, van het K.B. van 9 maart 1951 tot samenordering der wetten betreffende het jaarlijks verlof der loonarbeiders de overtredingen ter zake als voortdurende misdrijven bestempeld had (Cass., 3 november 1952, *Arr. Cass.*, 1953, 110; Cass., 26 oktober 1970, *Arr. Cass.* 1971, 182). Ingevolge voormeld art. 65, lid 2, kon de strafrechter wettelijk niet beslissen dat de niet-betaling van het vakantiegeld gedurende een aantal opeenvolgende jaren een aflopend (ogenblikkelijk) misdrijf was, aangezien de strafbare feiten niet dadelijk voltooid waren. Daar ingevolge de wijzigingen ingevoerd door voormelde Wet van 26 maart 1970 de bepaling is weggevallen die de niet-betaling van het vakantiegeld voor de berekening van de verjaringstermijn als een voortdurend of als een voortgezet misdrijf beschouwde, kan de strafrechter thans, krachtens art. 65 Sw., soeverein in feite oordelen of de opeenvolgende misdrijven van niet-betaling van het vakantiegeld opgeleverd worden door een enkel strafrechtelijk feit of door onderscheiden strafrechtelijke feiten (zie Cass., 1 december 1958, *Arr. Cass.*, 1959, 277; Cass., 18 januari 1960, *Pas.*, 1960, I, 560; Cass., 10 januari 1944 en 20 januari 1944, *Arr. Cass.*, 1944, 145 en 170).

De niet-betaling van het vakantiegeld aan dezelfde werknemer gedurende een aantal opeenvolgende jaren is, naar mijn gevoel, een voortgezet misdrijf, omdat die opeenvolgende jaarlijkse niet-betalingen van het vakantiegeld, die weliswaar elk op zichzelf een misdrijf kunnen vormen, een enkel strafrechtelijk feit opleveren, zodat er maar één straf te vorderen en uit te spreken is; immers, wegens eenheid van feiten of eventueel wegens eenheid van opzet is er maar één (voortgezet) strafbaar feit. Op te merken is dat eenheid van feiten, in de betekenis van art. 65 Sw., geen eenheid van tijd vereist (Hof Brussel, 26 juni 1970, *R.A.J.B.*, 1970, V° Infraction, nr. 37), en dat, hoewel bij de opeenvolgende misdrijven van niet-betaling van het vakantiegeld geen opzet vereist is, er toch eventueel kan gesproken worden van eenheid van opzet bij de bestraffing door een enkele straf: het Hof van Cassatie is immers van oordeel dat eenheid van misdadig opzet mag aanvaard worden ook al betreft het feiten die als louter stoffelijke wetsovertredingen bestraft worden, dus zonder dat opzet vereist is (Cass., 30 mei 1960, *Pas.*, 1960, I, 1121, en *J.T.* 1960, 647).

Als de werkgever echter tijdens een bepaald jaar aan zijn werknemer het vakantiegeld uitbetaald heeft, is er onderbreking in de voortzetting van het strafbaar feit en bestaat dat voortgezet misdrijf alleen nog voor het verleden.

5. De verjaring van de publieke vordering

Hoewel de niet of niet tijdige betaling van het vakantiegeld een wanbedrijf is, verjaart de publieke rechtsovereenkomst één jaar na het feit waaruit de vordering is ontstaan (art. 60 van de gecoördineerde wetten op de jaarlijkse vakantie). De verjaringstermijn begint onmiddellijk te lopen nadat het misdrijf is gepleegd of nadat de verjaring is gestuit. De dies a quo, dit is de dag waarop het misdrijf is gepleegd of de verjaring werd gestuit, is in de termijn van de verjaring begrepen (artt. 23 en 28 van de Wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering zoals gewijzigd bij de Wet van 30 mei 1961). Daar de verjaringstermijn niet in uren wordt berekend, speelt het uur waarop het misdrijf werd gepleegd geen rol. Een inbreuk tussen twee data begaan is ten vroegste gepleegd de dag die volgt op de eerste datum en ten laatste de dag die de laatste aangegeven datum voorafgaat (Cass., 15 november 1948, *Pas.*, 1948, I, 632). De verjaringstermijn wordt berekend van de zoveelste tot daags vóór de zoveelste volgens de Gregoriaanse kalender. Bij de berekening van de verjaringstermijn dient geen rekening gehouden te worden met het aantal dagen in een jaar.

Het bepalen van de aanvangsdatum van de verjaring is niet steeds eenvoudig. Voor een aflopend misdrijf begint de verjaringstermijn onmiddellijk te lopen, terwijl bij een voortgezet misdrijf de verjaring slechts begint te lopen vanaf de dag dat het laatste strafbaar feit gepleegd werd (Cass., 14 december 1960, *Pas.*, 1961, I, 412; Cass., 22 oktober 1951, *Pas.*, 1952, I, 91; Cass., 12 maart 1956, *Pas.*, 1956, I, 732; Cass., 7 mei 1956, *Pas.*, 1956, I, 946).

De verjaring wordt gestuit door het stellen van daden van onderzoek of vervolging binnen de wettelijk voorgeschreven termijn. De verlopen verjaringstermijn wordt teniet gedaan en een nieuwe verjaringstermijn, waarvan de duur gelijk is aan de oorspronkelijke verjaringstermijn, begint te lopen. Hieruit volgt dat de stuiting ten hoogste de verjaringstermijn kan verdubbelen, op voorwaarde dat de stuiting op de laatste dag plaatsvindt. De stuiting van de verjaring geschiedt *in rem* en niet *in personam*, zodat het geen belang heeft of de verdachte van de daden van onderzoek of vervolging op de hoogte is; ze geldt zowel ten opzichte van de feiten waarop ze van toepassing is als ten aanzien van al wie als dader, mededader of medeplichtige aan het misdrijf heeft deelgenomen, zelfs indien de daad van stuiting hen niet persoonlijk op het oog heeft. Zo is onder meer een onderzoeksmaatregel die de verjaring van de openbare rechtsovereenkomst stuit, de verzending aan de magistraat van het openbaar ministerie door een gedelegeerde overheid van de stukken waaruit de uitvoering van de door deze laatste bevolen onderzoeksmaatregel blijkt, in casu het overmaken aan de arbeidsauditeur van een verslag van onderzoek dat door een sociaal inspecteur of sociaal controleur

op verzoek van deze magistraat opgesteld werd (vergelijk: Cass., 5 februari 1973, *T.S.R.*, 1973, 9).

Het misdrijf van te late uitbetaling van het vakantiegeld is voor minnelijke schikking vatbaar, terwijl de inbreuk van niet-uitbetaling of van gedeeltelijke uitbetaling van het vakantiegeld hiervoor niet in aanmerking komt, aangezien de aan de werknemer veroorzaakte schade niet vergoed werd (art. 180 Sv.). Op de misdrijven waarvan sprake in de gecoördineerde wetten op de jaarlijkse vakantie is de Wet van 30 juni 1971 betreffende de administratieve geldboeten niet toepasselijk, aangezien ze in de limitatieve opsomming van art. 1 van voornoemde wet niet voorkomen. Sommigen waren van mening dat een voorstel tot minnelijke schikking de verjaring stuitte en anderen dat een voorstel tot minnelijke schikking een oorzaak van opschorting van verjaring was. Het Hof van Cassatie heeft echter beslist dat een voorstel tot minnelijke schikking door een magistraat van het openbaar ministerie aan de verdachte gedaan geen daad van onderzoek of van vervolging is en derhalve niet geldt als een daad die de verjaring van de strafvordering stuit en dat zulk voorstel evenmin tot gevolg heeft de verjaring te schorsen (Cass., 12 mei 1969, *R.W.*, 1969-70, 472).

Een voorbeeld moge het bovenstaande verduidelijken.

Veronderstel dat het vakantiegeld, jaarlijks op 1 juli verschuldigd, aan dezelfde werknemer niet betaald wordt in 1966, 1967, 1968 en 1969; op 1 juli 1970 betaalde de werkgever het vakantiegeld voor de prestaties geleverd in 1969; in 1971 en 1972 wordt evenmin vakantiegeld betaald noch op 1 juni 1973, op welke datum de dienstbetrekking een einde heeft genomen. Ten gevolge van de betaling gedaan op 1 juli 1970 is de strafvordering ten aanzien van de niet-betaling van 1966 tot en met 1969, behoudens stuiting, verjaard op 1 juli 1970; de strafbare feiten gepleegd in 1966, 1967, 1968 en 1969 die een voortgezet misdrijf opleveren, waren op 1 juli 1969 voltooid. De niet-betaling van het vakantiegeld in 1971 en 1972 en de niet-betaling van het vakantiegeld op 1 juni 1973, datum van beëindiging van de dienstbetrekking, is als een voortgezet misdrijf te vervolgen, zodat het openbaar ministerie ter zitting wegens eenheid van feiten of eventueel wegens eenheid van opzet slechts één straf zal vorderen. De strafbare feiten van dat voortgezet misdrijf zullen, behoudens stuiting, op 1 juni 1974 verjaard zijn, daar de verjaring van de publieke vordering ter zake bereikt wordt één jaar na het feit waaruit de vordering is ontstaan. Indien de bedoelde niet-betalen geen voortgezet misdrijf vormen, zijn de gepleegde inbreuken aflopende misdrijven en was, bij de stuiting op 30 juni 1973, het vakantiegeld voor 1971 reeds verjaard, terwijl de misdrijven van niet-betaling van het vakantiegeld op 1 juli 1972 en 1 juni 1973, datum van het einde van het bediendencontract, niet verjaard zijn.

6. De verjaring van de burgerlijke vordering ex delicto

De burgerlijke vordering ex delicto kan bij de arbeidsrechtbank aanhangig gemaakt worden en de minimum duur voor de verjaring ervan is volle vijf jaren te rekenen van de dag waarop het misdrijf werd gepleegd. Voor meer commentaar dienaangaande, verwijzen we naar ons artikel "De burgerlijke vordering ex delicto voor de arbeidsrechtbank" gepubliceerd in het *Rechtskundig Weekblad*, 1972-73, 1275 en vlg.

De door het misdrijf van niet-betaling van het vakantiegeld benadeelde werknemer kan zich ook voor de strafrechter burgerlijke partij stellen. De burgerlijke vordering mag niet meer bij de strafrechter aanhangig gemaakt worden, als bij het instellen ervan de publieke vordering verjaard is. Het verdient ook opmerking dat de verjaring van de burgerlijke vordering tegen minderjarige werknemers loopt (Cass., 1 februari 1877, *Pass.*, 1877, I, 92).

Wanneer de burgerlijke vordering regelmatig en te gelegener tijd voor de strafrechter werd ingesteld, loopt de verjaring niet meer tegen de burgerlijke partij totdat het geding beëindigd is door een in kracht van gewijsde gegane beslissing.

7. De ambtshalve veroordeling van de werkgever tot betaling van het vakantiegeld door de strafrechter

Als de benadeelde werknemer zich geen burgerlijke partij voor de strafrechtbank stelt, is de strafrechter, ingevolge de imperatieve tekst van art. 55, § 1, van de gecoördineerde wetten op de jaarlijkse vakantie, bij de veroordeling van de werkgever, zijn aangestelde of lasthebber wegens niet-betaling van het vakantiegeld, verplicht de werkgever ambtshalve te veroordelen tot betaling van het verschuldigd vakantiegeld. Het is dus de werkgever en niet zijn aangestelde of lasthebber die tot betaling wordt veroordeeld. Indien de werkgever een rechtspersoon is, zal het openbaar ministerie niet alleen de aangestelde of lasthebber van de vennootschap maar ook de vennootschap zelf in haar hoedanigheid van werkgeefster voor de strafrechter dagvaarden om deze aldus de mogelijkheid te geven een civiele veroordeling tot betaling van het vakantiegeld te haren laste ambtshalve uit te spreken en haar burgerlijk aansprakelijk te verklaren voor haar aangestelde of lasthebber wat betreft boeten en kosten. Die ambtshalve civiele veroordeling wordt door de strafrechter niet uitgesproken indien de werkgever reeds door een andere rechtbank tot betaling werd veroordeeld. Ook de gefailleerde werkgever wordt niet ambtshalve tot betaling veroordeeld indien de schuldvordering, neergelegd door de werknemer op de griffie van de rechtbank van koophandel, door de curator werd aangenomen in het passief van het faillissement. In dergelijke gevallen een civiele veroordeling ambtshalve uitspreken zou tot gevolg hebben dat de werknemer over

meer dan één uitvoerbare titel zou beschikken en dus meer dan eenmaal de betaling van hetzelfde vakantiegeld zou kunnen bekomen. De ambtshalve burgerlijke veroordeling is uiteraard beperkt tot de schade veroorzaakt door het misdrijf van niet-betaling, m.a.w. tot het bedrag van het verschuldigde maar niet betaalde vakantiegeld.

8. De straffen

De schuldige werkgever wordt gestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot een maand en met een geldboete van 26 fr. tot 500 fr. of met één van die straffen alleen (art. 54, 2°, van het K.B. van 28 juni 1971).

Bij niet-betaling, bij gedeeltelijke of te late betaling van het vakantiegeld wordt de geldboete zoveel maal toegepast als er werknemers zijn ten opzichte waarvan voornoemde inbreuken werden gepleegd, het totaal bedrag van de uitgesproken geldboeten mag evenwel niet hoger zijn dan 50.000 fr. en art. 65 van het Strafwetboek is dus niet van toepassing (Cass., 10 juni 1968, *Arr. Cass.*, 1968, 1226). Voor iedere toegepaste geldboete moet de correctionele rechtbank een vervangende gevangenisstraf uitspreken, maar het totaal der vervangende gevangenisstraffen mag zes maanden niet overschrijden (artt. 40, lid 1, 60 en 100 Sw.; zie Cass. 14 september 1971, *Pas.*, 1972, I, 44; Hof Brussel, 27 april 1971, *J.T.*, 1971, 736). Het maximum van 50.000 fr. heeft betrekking op de geldboete zonder vermeerdering met de opdecimen, m.a.w. al de ter zake uitgesproken geldboeten, opdecimen niet inbegrepen, mogen het bedrag van 50.000 fr. niet te boven gaan (Cass., 21 maart 1972, *Arr. Cass.*, 1972, 1972).

Wanneer de uitgesproken gevangenisstraffen het totaal van twee maanden gevangenisstraf overschrijden, worden ze tot de duur van twee maanden verminderd (artt. 60 en 100 S.W.B.), tenzij er samenloop is met een ander misdrijf waarop een zwaardere gevangenisstraf is gesteld.

9. Herhaling

Bij herhaling binnen een jaar na een vorige veroordeling kan de strafrechtbank de beklaagde veroordelen tot een gevangenisstraf van twee maanden en/of tot een geldboete van 1.000 fr.; de artt. 54, 55, 56 en 57 die het hoofdstuk V – de herhaling – van boek I van het Strafwetboek vormen, zijn niet toepasselijk (art. 57 van de gecoördineerde wetten op de jaarlijkse vakantie). De strafrechter kan bij herhaling dus de straf verzwaren zonder daartoe echter verplicht te zijn.

De voorwaarden voor de wettelijke herhaling zijn:

- a) een voorafgaande veroordeling die in kracht van rechterlijk gewijsde is getreden;
- b) de veroordeling moet door een Belgisch strafrecht uitgesproken zijn;
- c) de herhaling van hetzelfde misdrijf moet binnen

het jaar van een vorige, in kracht van gewijsde gegane, veroordeling geschieden.

Het behoort aan het openbaar ministerie het bewijs van de herhaling te leveren.

10. *Verzachtende omstandigheden*

Daar ook art. 85 Sw. toepasselijk is (art. 59 van de gecoördineerde wetten op de jaarlijkse vakantie), kan de strafrechter bij het aannemen van verzachtende omstandigheden de gevangenisstraf en of de geldboete onderscheidenlijk tot één dag en/of 1 fr. verminderen. Als gevangenisstraffen beneden de acht dagen en/of geldboeten beneden de 26 fr. worden uitgesproken, verliezen die misdrijven hun karakter van wanbedrijf en staat men voor gecontraventionaliseerde wanbedrijven waarop het beginsel van de onbeperkte samenvoeging van alle opgelegde politiestrafen, zowel van de hoofd- als van de bijkomende straffen, toe te passen is (art. 58 Sw.).

11. *Deelneming*

De artt. 66 en 67 Sw., die handelen over de bestrafing van de daders, mededaders en medeplichtigen aan een wanbedrijf zijn, krachtens art. 59 van de gecoördineerde wetten op de jaarlijkse vakantie, toepasselijk. Ze vergen hier geen nadere commentaar.

12. *De verjaringstermijn van het door het vakantiefonds te betalen vakantiegeld*

Zoals reeds gezegd, is de niet-betaling van het vakantiegeld door het vakantiefonds of de te late betaling ervan geen misdrijf. De arbeider of leerling die van het vakantiefonds, waarbij zijn werkgever voor het betrokken vakantiedienstjaar aangesloten was of moest aangesloten zijn, geen vakantiegeld ontvangt, heeft geen vordering tegenover zijn werkgever. Tegen het betrokken vakantiefonds kan hij echter bij verzoekschrift een vordering bij de arbeidsrechtbank inleiden. Deze vordering verjaart tezelfdertijd als de

strafvordering, dit is één jaar na het feit waaruit de vordering is ontstaan. Behoudens afwijkende bepalingen, begint de termijn van de bevrijdende verjaring van de vordering derhalve te lopen vanaf de dag waarop de werknemer of zijn rechthebbende ontvankelijk is om ze in te stellen (Cass., 29 januari 1970, *Arr. Cass.*, 1970, 487).

Het vakantiefonds dient aan de arbeider of de leerling het vakantiegeld uit te keren op het ogenblik dat hij zijn vakantie neemt en, bij spreiding van zijn vakantie op het tijdstip dat hij zijn hoofdvakantie neemt. De vakantie moet door de werkgever ten minste zes weken vooraf aan het vakantiefonds meegedeeld worden en de uitkering van het vakantiegeld geschiedt doorgaans door middel van een individueel betalingsorder, meestal bij postassigatie. De arbeider die de pensioengerechtigde leeftijd bereikt mag, zodra hij met werken ophoudt, bij het bevoegd vakantiefonds de uitkering van het hem nog verschuldigd vakantiegeld vorderen; een attest afgeleverd door het gemeentebestuur waarbij hij zijn aanvraag om rustpensioen heeft ingediend, moet aan het vakantiefonds verstrekt worden. De erfgenamen van een overleden arbeider of leerling kunnen van het bevoegd vakantiefonds onmiddellijk het verschuldigd vakantiegeld bekomen, mits ze aan dit fonds een door de gemeenteoverheid afgeleverde hereditaatsverklaring laten geworden.

Hoewel de vordering van de arbeider of de leerling tegen het vakantiefonds tot betaling van zijn vakantiegeld verjaart één jaar vanaf de datum waarop hij zijn vakantie of hoofdvakantie heeft genomen, aanvaarden de vakantiefondsen evenwel dat de vordering slechts begint te lopen vanaf 31 december van het jaar dat op het vakantiedienstjaar volgt. De rechtbank mag de verjaring nooit ambtshalve aanvoeren, zelfs niet indien het vakantiefonds verstek laat gaan (art. 2223 B.W.). De vordering tijdig ingeleid tegen een bepaald vakantiefonds stuit de verjaring niet voor het vakantiegeld eventueel verschuldigd door een ander vakantiefonds.

J. VAN BOECKHOUT

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1^e KAMER - 19 SEPTEMBER 1974

Voorzitter: de h. Perrichon

Raadsheer-verslaggever: Ridder de Schaetzen

Advocaat-generaal: de h. Colard

Advocaten: mrs. Fally en De Bruyn

1. Hoven en rechtbanken—Uitvoering van daden van onderzoek—a) Afbakening van het rechtsgebied—Plaatsopneming—b) Ambtelijke opdracht—Begrip—Beslissing die een onderzoeksmaatregel buiten het rechtsgebied beveelt, waarna de rechtbank de maatre-

gel zelf uitvoert—2. Vonnissen en arresten—Overneming van de onwettelijkheid van een tussenvonnis en van een beroepen vonnis.

1. a) De rechter is niet bevoegd om daden van onderzoek te verrichten waarvan de uitvoering nodig blijkt te zijn buiten het hem door de wet toegekende rechtsgebied.

Daarvan wordt niet afgeweken door de artt. 1007 tot 1015 Ger.W. betreffende de plaatsopneming.

b) De rechter kan ambtelijke opdrachten geven aan een andere rechter en zelfs aan vreemde gerechtelijke overheden om daden van onderzoek te verrichten.

Uit de omstandigheid alleen dat een vonnis een plaatsopneming buiten het rechtsgebied van de rechtbank heeft bevolen, kan niet afgeleid worden dat de rechtbank haar bevoegdheden overschreden heeft, maar als de rechtbank bovendien zelf de bevolen onderzoeksmaatregel uitgevoerd heeft buiten het gebied dat haar rechtsmacht afbakt, dan blijkt dat zij zich door de plaatsopneming te bevelen een bevoegdheid wilde toeëigenen die zij wettelijk niet bezat.

2. Het vonnis in hoger beroep dat uitspraak doet na een bij tussenvonnis onwettelijk bevolen en uitgevoerde plaatsopneming en dat de gronden overneemt van het beroepen vonnis dat verwijst naar de vaststellingen van de vrederechter tijdens zijn onwettelijk buiten zijn kanton verrichte plaatsopneming, is door dezelfde onwettelijkheid aangeast.

Xhaflaire e.a. t/ Liégeois e.a.

Gelet op de bestreden vonnissen, op 27 juni 1972 en 2 maart 1973 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Aarlen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 10, 59, 73, 183, lid 1, 1007 tot 1015 van het Gerechtelijk Wetboek, 1, paragraaf 194, en 4-22 van het bijvoegsel bij genoemd wetboek,

doordat het vonnis van 27 juni 1972, alvorens recht te doen over de grond van de zaak, een plaatsopneming te Weiler-Hachiville in het Groothertogdom Luxemburg, beveelt,

terwijl die plaats geen deel uitmaakt van het grondgebied van het gerechtelijk arrondissement waarin de zetel van de Rechtbank van eerste aanleg te Aarlen gevestigd is (artikel 4-22 van het bijvoegsel bij het Gerechtelijk Wetboek) en krachtens de artikelen 10, 73 en 186, lid 1, van genoemd Wetboek, een rechtbank van eerste aanleg, onder meer in geval van de bij de artikelen 1007 tot 1015 van hetzelfde wetboek geregelde plaatsopneming, slechts rechtsmacht heeft op het grondgebied van het gerechtelijk arrondissement waarin ze gevestigd is, (schending van alle hiervoor bedoelde wettelijke bepalingen, behalve de artikelen 59 van het Gerechtelijk Wetboek en 1, paragraaf 194, van het bijvoegsel bij genoemd wetboek),

en doordat het vonnis van 2 maart 1973, dat de vorderingen van de verweerders inwilligt, de tegenvordering van de eisers afwijst en verklaart dat de litigieuze pacht niet regelmatig door een telegram van de eisers opgezegd werd, enerzijds, uitspraak doet na de plaatsopneming te Weiler Hachiville in het Groothertogdom Luxemburg, waartoe de rechtbank op 18 oktober 1972 is overgegaan, in uitvoering van het vonnis van 27 juni 1972 en, anderzijds, de gronden overneemt van het beroepen vonnis dat verwijst naar het proces-verbaal van de plaatsopneming aldaar door de vrederechter,

terwijl voornoemde plaats geen deel uitmaakt van het grondgebied van het gerechtelijk arrondissement waarin de zetel van de Rechtbank van eerste aanleg te Aarlen gevestigd is (artikel 4-22 van het bijvoegsel bij het Gerechtelijk Wetboek) noch van het grondgebied van het gerechtelijk kanton waarvan de zetel te Etalle gevestigd is (artikel 1, paragraaf 194, van het bijvoegsel bij het Gerechtelijk Wetboek),

en terwijl, krachtens de artikelen 10, 59, 73 en 186, lid 1, van genoemd wetboek, de vrederechter, onder meer in geval van de bij de artikelen 1007 tot 1015 van hetzelfde wetboek geregelde plaatsopneming, enkel rechtsmacht bezit op het grondgebied van zijn gerechtelijk kanton en de rechtbank van eerste aanleg enkel op het grondgebied van het gerechtelijk arrondissement waarin ze gevestigd is (schending van alle hiervoor bedoelde wettelijke bepalingen) :

Overwegende dat hoewel de rechters, krachtens de artikelen 10, 186 en 622 van het Gerechtelijk Wetboek, in beginsel slechts bevoegd zijn binnen de grenzen van het rechtsgebied dat hen door de wet is toegekend en hoewel zij, naar luid van artikel 11, lid 1, van genoemd wetboek, hun rechtsmacht niet kunnen overdragen, zij niettemin, zoals bepaald is bij het tweede lid van dat artikel, ambtelijke opdrachten kunnen geven aan een andere rechter en zelfs aan vreemde gerechtelijke overheden om daden van onderzoek te doen verrichten ;

Dat uit die bepalingen dient te worden afgeleid dat de rechter niet bevoegd is om daden van onderzoek te verrichten waarvan de uitvoering nodig blijkt te zijn buiten het hem door de wet toegekende rechtsgebied ;

Dat de artikelen 1007 tot 1015 van hetzelfde wetboek betreffende de plaatsopneming niet afwijken van die regels van openbare orde ;

Overwegende dat daaruit volgt dat, in tegenstelling met hetgeen het eerste onderdeel van het middel laat veronderstellen, uit de omstandigheid alleen dat het vonnis van 27 juni 1972 een plaatsopneming bevolen heeft te Weiler-Hachiville, Groothertogdom Luxemburg, dus buiten het gerechtelijk arrondissement Aarlen, niet kan afgeleid worden dat de rechtbank van eerste aanleg haar bevoegdheden zou overschreden hebben ;

Maar overwegende dat uit de gedingstukken blijkt dat de Rechtbank van eerste aanleg te Aarlen, die bij genoemd vonnis dergelijke onderzoeksverrichting bevolen had, zich ook ter plaatse begeven heeft, dus buiten het arrondissement dat haar rechtsmacht afbakt en er de door haar bevolen onderzoeksverrichting uitgevoerd heeft ;

Dat aldus blijkt dat de rechtbank, door de bij haar vonnis van 27 juni 1972 bepaalde plaatsopneming te bevelen, zich een bevoegdheid wilde toeëigenen die zij wettelijk niet bezat ;

Overwegende dat uit het bestreden vonnis van 2 maart 1973 blijkt dat het uitspraak doet na de onwettelijk bevolen en uitgevoerde plaatsopneming ; dat dit vonnis bovendien de gronden overneemt van het beroepen vonnis dat verwijst naar de vaststellingen van de vrederechter van Etalle tijdens zijn bezichtiging van dezelfde plaatsen buiten zijn kanton ;

Dat de bestreden vonnissen de in het middel bedoelde wettelijke bepalingen geschonden hebben ;

Dat dit middel gegrond is ;

Om die redenen,

en zonder acht te slaan op de andere middelen waarvan de aanneming geen ruimere vernietiging zou meebrengen,

Vernietigt de bestreden vonnissen, behalve voor zover het vonnis van 27 juni 1972 het hoger beroep van de eisers ontvankelijk verklaard heeft ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk of volledig vernietigde beslissingen ;

Houdt de kosten aan opdat hierover door de feiten-rechter worde beslist ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Neufchâteau, zitting houdend in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 10 OKTOBER 1974

Voorzitter : de h. Perrichon

Raadsheer-verslaggever : de h. Sury

Eerste advocaat-generaal : de h. Dumon

Advocaten : mrs. A. Houtekier en P. Struye

Echtscheiding—Overeenkomst over de bijdrage in de onderhouds- en opvoedingskosten van de kinderen —Overeenkomst die het recht op onderhoud van de kinderen jegens hun vader dwarsboomt.

Tussen echtgescheiden echtgenoten is overeengekomen dat de man niet meer zal bijdragen in het onderhoud van de kinderen en dat de vrouw hem zal vrijwaren tegen iedere onderhoudsvordering ten behoeve van de kinderen.

De overeenkomst tussen echtgescheiden echtgenoten m.b.t. hun respectieve bijdrage in de onderhouds- en opvoedingskosten van hun kinderen is in principe bindend.

Die overeenkomst kan nochtans de door de artt. 203 en 303 B.W. aan de ouders opgelegde verplichtingen jegens hun kinderen, daarin begrepen de door art. 303 aan ieder van hen opgelegde verplichting in bovengenoemde kosten steeds bij te dragen naar evenredigheid van hun middelen, niet wijzigen of beperken, noch belemmeren.

Bovenvermeld beding heeft noodzakelijk tot gevolg iedere aanspraak van de vrouw jegens de man op onderhoud ten behoeve van de kinderen, welke hun behoeften en het vermogen van de vrouw om in die behoeften te voorzien ook mogen zijn, te beletten en dan ook het recht op onderhoud van de kinderen jegens hun vader te dwarsbomen. Het druist derhalve in tegen de bepalingen van de artt. 203 en 303 B.W., die van openbare orde zijn.

D. t/ S.

Gelet op het bestreden arrest, op 22 maart 1973 door het Hof van beroep te Gent gewezen ;

Over het eerste middel afgeleid uit de schending van de artikelen 6, 203, 303, 1108, 1131 en 1133 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het arrest bepaalt dat de vereffening en verdeling van de ontbonden huwelijksgemeenschap zal geschieden in overeenstemming met de tussen partijen gesloten overeenkomst van 11 mei 1971 om de reden dat deze overeenkomst rechtsgeldig is ;

"dat het beding waarbij appellant, thans verweerder, niet meer zal tussenkomen in het onderhoud van de kinderen en geïntimeerde, thans eiseres, hem zal vrijwaren

tegen iedere onderhoudsvordering ten behoeve van de kinderen, slechts de wederzijdse bijdragen tussen de echtgenoten en niet het recht op onderhoud van de kinderen ten laste van appellant betreft en niet strijdig is met de openbare orde",

terwijl, 1) elk van de gewezen echtgenoten, ouders van de beide kinderen, Geert en Véronique, ook na de echtscheiding, verplicht blijven bij te dragen tot het onderhoud en de opvoeding van deze beide kinderen naar evenredigheid van hun middelen en deze verplichting tot de openbare orde behoort (schending van de artikelen 203 en 303 van het Burgerlijk Wetboek) ; 2) de overeenkomst waardoor van deze verplichting wordt ontlast, al weze het als bijdrage tussen de echtgenoten, deze wetsbepalingen schendt en derhalve nietig is (schending van alle voormelde wetsbepalingen) ;

Overwegende dat het arrest beschouwt dat het beding waarbij verweerder niet meer zal tussenkomen in het onderhoud van de kinderen en eiseres hem zal vrijwaren tegen iedere onderhoudsvordering ten behoeve van de kinderen, slechts de wederzijdse bijdrage tussen de echtgenoten en niet het recht op onderhoud van de kinderen ten laste van verweerder betreft ; dat het verklaart dat voormeld beding met de openbare orde niet strijdig is ;

Overwegende dat de overeenkomst tussen echtgescheiden echtgenoten met betrekking tot hun respectieve bijdrage in de onderhouds- en opvoedingskosten van hun kinderen, in principe bindend is ;

Dat, nochtans, die overeenkomst de door de artikelen 203 en 303 van het Burgerlijk Wetboek aan de ouders opgelegde verplichtingen jegens hun kinderen, daarin begrepen de door laatstgemeld artikel aan ieder van hen opgelegde verplichting in bovengenoemde kosten steeds bij te dragen naar evenredigheid van hun middelen, niet kan wijzigen of beperken, noch belemmeren ;

Overwegende dat het in het arrest vermelde beding noodzakelijk tot gevolg heeft iedere aanspraak van eiseres jegens verweerder op onderhoud ten behoeve van de kinderen, welke hun behoeften en het vermogen van eiseres om in die behoeften te voorzien ook mogen zijn, te beletten en dan ook het recht op onderhoud van de kinderen jegens hun vader te dwarsbomen ; dat het dienvolgens tegen de bepalingen van de artikelen 203 en 303 van voormeld wetboek, die van openbare orde zijn, indruist ;

Dat het middel gegrond is ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het arrest bepaalt dat de vereffening en verdeling van de ontbonden huwelijksgemeenschap zal geschieden in overeenstemming met de tussen partijen gesloten overeenkomst van 11 mei 1971 en beslist dat "alle brieven tussen advocaten buiten het beraad zijn gehouden, behalve de brieven van 13 juli en 23 augustus 1971, door mr. Lietaer aan mr. Michiels geschreven, welke, blijkens het advies van de stafhouder van de balie waartoe die beide advocaten behoren, als niet vertrouwelijk zijn te beschouwen en waarvan het gebruik door hem is toegestaan", zonder te antwoorden op de conclusies, die door eiseres op 19 februari 1973 ter griffie van het hof van beroep waren neergelegd, en waarin deze uitdrukkelijk staande hield dat "het reglement van de balie te

Brugge bepaalt (artikel 108) dat, bij verschil van mening tussen de stafhouders van advocaten van verschillende balies over het voorleggen van brieven, het advies van de stafhouder van de balie waar de zaak gepleit wordt doorslaggevend is, voor zover één van de advocaten van deze balie deel uitmaakt. Indien dit niet het geval is, dient de meest restrictieve beslissing in acht genomen; dat het advies van de stafhouder te Brugge het meest restrictieve is en dus ter zake dient te worden toegepast", zodat het arrest niet regelmatig gemotiveerd is;

Overwegende dat het arrest vaststelt, zonder dienaangaande te worden bekritiseerd, dat mr. Lietaer en mr. Michiels tot de balie behoren, waarvan de stafhouder het gebruik van de in het middel vermelde brieven heeft toegelaten; dat de rechters in hoger beroep, ingevolge die vaststelling, niet meer gehouden waren het middel van eiseres te beantwoorden hetwelk op de omstandigheid steunde dat de advocaten niet tot dezelfde balie behoorden;

Dat het middel feitelijke grondslag mist;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest doch enkel in zoverre het beslist dat het beding betreffende het onderhoud van de kinderen geldig is;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Beveelt dat melding van dit arrest zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan opdat hierover door de feitenrechter zou worden beslist;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

NOOT—Betreffende de verhoging van de bij echtscheiding door onderlinge toestemming overeengekomen bijdrage zie men Cass., 7 september 1973, R.W., 1973-74, 764.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 24 OKTOBER 1974

Voorzitter: de h. Perrichon

Raadsheer-verslaggever: de h. Sury

Advocaat-generaal: de h. Tillekaerts

Onrechtmatige daad—Aansprakelijkheid—Ouders—Onrechtmatige daad van de minderjarige.

De onrechtmatige daad van de minderjarige, vereist voor de toepassing van art. 1384, lid 2, B.W., is een daad die door de minderjarige werd gesteld, die aan een derde schade heeft berokkend en welke de minderjarige het recht niet had te stellen.

Het is niet noodzakelijk dat de daad werd gesteld door een minderjarige die reeds de leeftijd van het oordeel des onderscheids heeft bereikt en die bewust is van het onrechtmatige kenmerk van zijn daad.

Niet wettelijk gerechtvaardigd is de beslissing die de jonge leeftijd van de dader in aanmerking neemt om het al dan niet onrechtmatige kenmerk van zijn daad te beoordelen.

De Weyer e.a. t/ Badts e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 23 november 1972 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Overwegende dat uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan niet blijkt dat de eisers tegen de verweerders onder 2 en 3 enige eis hebben gesteld; dat het arrest evenmin enige veroordeling tegen de eisers ten gunste van voormelde verweerders uitsprekt; dat de voorziening, in zoverre zij tegen deze verweerders is gericht, dan ook enkel geldt als oproeping tot verbindend-verklaring van het arrest;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1382, 1384, leden 1 en 2, van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat, na vastgesteld te hebben dat "uit het onderzoek ingesteld naar aanleiding van het ongeval van 8 april 1967, blijkt dat op deze datum, rond 19 uur, De Weyer Daniel, Badts Marc, Vercammen Dirk en Clauwaert Ludo, allen knapen van vijf, zeven of acht jaar, te Beersel, voor de woning van laatstgenoemde op de openbare weg met boog en pijl aan het spelen waren; dat dit speelgoed vervaardigd was geworden door de 13 jarige Vercammen Paul uit een gewone, 85 centimeter lange en 2 centimeter dikke stok, ergens uit een houtkant gesneden, en een dun touwtje, terwijl de pijl een lengte van 42 centimeter had en een doormeter van 1 centimeter; dat Vercammen Paul, die op het ogenblik van de feiten niet aanwezig was, deze voorwerpen aan zijn neef Vercammen Dirk, 7 jaar oud, had overhandigd; dat het spel erin bestond de pijl om het hoogst de lucht in te jagen en dat, na het schot van de achtjarige Badts Marc, wanneer allen de vlucht van de pijl nastaarden, deze, bij het neervallen, terecht kwam in het rechteroog van de vijfjarige De Weyer Daniel, die, wegens traumatische perforatie van de cornea, met iris prolaps en verlies van de lens, onmiddellijk de enucleatie van het oog moest ondergaan", het arrest de door eisers tegen eerste verweerders ingestelde vordering tot schadevergoeding afgwijst om de reden dat "de eerste rechter ten onrechte gemeend heeft dat het deelnemen aan hogerbeschreven spel, in hoofde van de betrokken snaken, een fout uitmaakt, nu integendeel dit spel, zoals het in de gegeven omstandigheden door voornoemde scholieren werd uitgeoefend, door middel van primitief en kinderlijk gefabriceerd materieel en onder vorm van een soort wedstrijd wie het hoogst zou schieten, slechts kan beschouwd worden als een normaal en onschuldig vermaak voor een groepje jongens van die leeftijd; dat weliswaar zelfs van een niet gevaarlijk voorwerp, onvoorzichtig en schadelijk gebruik kan gemaakt worden, maar dienaangaande noch bewijs noch vermoeden voorhanden is, vermits de pijl door Badts Marc naar de hoogte gericht en door zijn kameraden aandachtig nagekeken werd, zodat het risico onbeduidend was dat zij het terug neerkomend stokje niet zouden kunnen ontwijken of daardoor enige schade lijden",

terwijl het feit vanwege de achtjarige zoon van eerste verweerders deel te nemen aan een spel met pijl en boog, waarbij hij de pijl in de hoogte afschiet, in aanwezigheid van een vijfjarig meespelend kind, de zoon van eisers, een fout en alleszins een ongeoorloofde daad in

hoofde van de achtjarige zoon van eerste verweerders uitmaakt (schending van de artikelen 1382 en 1384 van het Burgerlijk Wetboek) :

Overwegende dat de onrechtmatige daad van de minderjarige, vereist voor de toepassing van artikel 1384, lid 2, van het Burgerlijk Wetboek, een daad is die door de minderjarige werd gesteld, die aan een derde schade heeft berokkend en welke de minderjarige het recht niet had te stellen ;

Dat het niet noodzakelijk is dat de daad werd gesteld door een minderjarige die reeds de leeftijd van het oordeel des onderscheids heeft bereikt en die bewust is van het onrechtmatige kenmerk van zijn daad ;

Overwegende dat het arrest, na erop gewezen te hebben dat de kinderen, die aan het in het middel beschreven spel deelnamen, vijf, zeven of acht jaar oud waren, oordeelt dat dit spel "slechts kan beschouwd worden als een normaal en onschuldig vermaak voor een groepje jongens van die leeftijd" ;

Overwegende dat door aldus de jonge leeftijd van de dader in aanmerking te nemen om het al dan niet onrechtmatig kenmerk van zijn daad te beoordelen, het arrest zijn beslissing niet wettelijk rechtvaardigt ;

Dat het middel gegrond is ;

En overwegende dat, nu geen van de partijen een ontvankelijke voorziening kon indienen tegen de beslissing waardoor de door de eerste verweerders tegen de verweerders onder 2 en 3 ingestelde vordering tot vrijwaring zonder voorwerp werd verklaard, die beslissing niet te onderscheiden is van het dispositief dat over de vordering van de eisers uitspraak doet, zodat de vernietiging van deze laatste beslissing zich tot de uitspraak over de vordering tot vrijwaring moet uitstrekken ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest ;

Beveelt dat melding van dit arrest zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan opdat erover door de feitenrechter zou worden beslist ;

Verklaart dit arrest verbindend voor de verweerders onder 2 en 3 ;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Gent.

NOOT—Zie over de objectief onrechtmatige daad van het minderjarige kind : Cass., 28 oktober 1971, *R.W.*, 1972-73, 405, *Pas.*, 1972, I, 200, met conclusie van de procureur-generaal GANSHOF VAN DER MEERSCH.

ARBEIDSHOF TE BRUSSEL

9e KAMER — 12 SEPTEMBER 1974

Voorzitter : de h. P. Geysen

Substituut-generaal : de h. E. Keereman

Advocaat : mr. E. De Bock

1. Werkloosheid—Referteperiode—Tewerkstelling in het buitenland—2. Sociale zekerheid—Ontwikkelingssamenwerking—Statuut.

1. Voor de toepassing van art. 121, § 1, laatste lid, van

het Koninklijk Besluit van 20 december 1963 is het, ongeacht de nationaliteit van de werkgever, voldoende dat de in het buitenland gepresteerde arbeid als zodanig tot betaling van de sociale zekerheidsbijdragen in België aanleiding zou geven, indien hij in België gepresteerd was.

2. De dienstbetrekkingen van de Belgische agenten van de ontwikkelingssamenwerking zijn gelijk te stellen met die in België van een persoon die, hoewel niet in vast verband benoemd, in dienst van het Rijk op grond van een statutaire toestand. Deze categorie van personen is krachtens art. 9, § 1, van het Koninklijk Besluit van 28 december 1969 aan de Belgische sociale zekerheid onderworpen.

Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening t/ Baldewyns

Overwegende dat het hoger beroep strekt tot hervorming van het bestreden vonnis, waarbij de administratieve beslissing van 27 april 1972 van de Directeur van het Gewestelijk Bureau van appellant te Brussel vernietigd werd en geïntimeerde toegelaten werd tot de werkloosheidsuitkeringen uit hoofde van zijn prestaties tijdens de referteperiode als lid van het onderwijzend personeel in dienst van de plaatselijke overheden in Rwanda en Zaïre, in het raam van de technische ontwikkelingssamenwerking tussen België en deze landen, en deze prestaties op grond van artikel 121, § 1, laatste lid, van het Koninklijk Besluit van 20 december 1963 inzake arbeidsvoorziening en werkloosheid konden in aanmerking komen, aangezien zij, waren zij in België uitgevoerd, aanleiding zouden hebben gegeven tot betaling van de sociale zekerheidsbijdragen vanaf 1 april 1969, bij toepassing van het Koninklijk Besluit van 25 maart 1969, terwijl geïntimeerde niet onder het toepassingsgebied van voormeld Koninklijk Besluit van 20 december 1963, houdende de werkloosheidsreglementering zou vallen uit hoofde van de betrokken prestaties, aangezien hij deze uitvoerde in zijn hoedanigheid van agent van de ontwikkelingssamenwerking en als agent van een administratieve dienst van de Belgische Staat onderworpen is aan het statuut van het personeel van de coöperatie met de ontwikkelingslanden, zoals geregeld bij het Koninklijk Besluit van 10 april 1967, dat als dusdanig niet valt onder het stelsel van sociale zekerheid van het land waarin zij hun arbeid presteren, doch daarentegen onderworpen is aan een eigen stelsel van sociale zekerheid, nl. het stelsel van de Overzeese Sociale Zekerheid, zoals geregeld bij de Wet van 17 juli 1963 ;

dat anderzijds appellant staande houdt dat deze agenten niet kunnen gelijkgesteld worden met de tijdelijke agenten van de Belgische Staat ;

Overwegende dat voor de toepassing van artikel 121, § 1, laatste lid, van voormeld koninklijk besluit, het voldoende is dat de arbeid verricht in het buitenland, ongeacht de nationaliteit van de werkgever, als dusdanig in België aanleiding zou geven tot betaling van de sociale zekerheidsbijdragen, moest hij in België uitgevoerd zijn ;

Overwegende dat het derhalve past na te gaan welke de aard is, en de juridische grondslag, van de dienstbetrekking die geïntimeerde in het buitenland waarnam ;

Overwegende dat de dienstbetrekking van de Belgische agenten van de ontwikkelingssamenwerking beheerst wordt door een speciaal statuut dat een eigen karakter heeft en wel onderscheiden is van het statuut van de Rijksambtenaren, zoals overduidelijk blijkt uit het Advies van de Raad van State bij het desbetreffend Organiek Ko-

ninklijk Besluit van 10 april 1967, zoals gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 23 mei 1967 ;

Overwegende dat bedoelde agenten in dienst genomen worden op grond van de verdragen door België afgesloten in het kader van de samenwerking met de ontwikkelingslanden, derwijze dat zij, gelet op het bij artikel 66, lid 2, van de Grondwet gemaakte onderscheid, dienen beschouwd te worden als ambtenaren bij "de buitenlandse betrekkingen" en dus niet behoren tot de categorie ambtenaren "bij het algemeen bestuur", zodat zij niet de hoedanigheid van Rijksambtenaren bezitten in de zin van artikel 1 van het Koninklijk Besluit van 2 oktober 1937, houdende het statuut van het Rijkspersoneel, te meer nog omdat zij niet "in vast verband" benoemd worden (Advies Raad van State, B. S., 23 mei 1967 - p. 5446, sub. C ; ook J. SALMON, *Le statut du personnel de la coopération avec les pays en voie de développement*, p. 21) ;

Overwegende dat geïntimeerde bij ministeriële beslissing van 17 juli 1967, overeenkomstig de regeling in het statuut, benoemd werd als lid van het aanvullend personeel, waarvan de dienstbetrekking uiteraard een tijdelijk karakter bezit, zoals bepaald bij artikel 1, laatste lid, en artikel 23 van het Organiek Koninklijk Besluit van 10 april 1967 ;

dat in casu de affectatie van geïntimeerde van onbepaalde duur was, als lid van het onderwijzend personeel zoals blijkt uit de feitelijke gegevens der zaak ;

Overwegende dat niet kan betwist worden dat de dienstbetrekking van geïntimeerde, gelijk te stellen is met die in België van een persoon, die, hoewel niet in vast verband benoemd, in dienst is van het Rijk volgens een statutaire toestand ;

Overwegende dat deze laatste categorie personen onderworpen is aan het stelsel van de Belgische Sociale Zekerheid wat betreft de regeling inzake arbeidsvoorziening en werkloosheid voor werknemers, zoals bepaald bij artikel 9, § 1, van het Koninklijk Besluit van 28 november 1969 houdende verruiming van de Wet van 27 juni 1969 tot herziening van de Besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders ;

Overwegende derhalve dat de door geïntimeerde gepresteerde arbeid in het raam van de coöperatie met de ontwikkelingslanden, op grond van artikel 121, § 1, laatste lid voormeld, in aanmerking komt ter berekening van de bij artikel 118 van hetzelfde koninklijk besluit vereiste arbeids- of er mede gelijkgestelde dagen, vanaf 1 januari 1970, op welke datum voormeld Koninklijk Besluit van 28 november 1969 van kracht werd ;

Overwegende dat geïntimeerde tijdens de periode van 1 januari 1970 tot en met 4 februari 1972 meer dan 450 arbeids- of ermee gelijkgestelde dagen rechtvaardigt ; dat hij aldus voldoet aan de vereisten van voormeld artikel 118 voor zijn leeftijdscategorie ;

Om die redenen,

(...)

Gelet op het eensluidend geschreven advies van de heer E. Keereman, substituut-generaal, (...)

Rechtsprekend bij verstek, doch bij arrest geacht op tegenspraak te zijn gevelde bij toepassing van artikel 751 van het Gerechtelijk Wetboek, ontvangt het hoger beroep en verklaart het ongegrond ;

Wijst appellant ten deze af en bevestigt het bestreden vonnis in zijn beschikkend gedeelte.

HOF VAN BEROEP TE GENT

3e KAMER - 1 JUNI 1973

Voorzitter : de h. Van Mallegheem

Raadsheren : de hh. Verhegge en Colle (verslaggever)

Advocaat-generaal : de h. Bonte

Verzuimsdelicten—Art. 422bis Sw.—Zelfmoord.

Artikel 422bis Sw. maakt geen onderscheid naar gelang het gevaar waarin het slachtoffer verkeert, veroorzaakt werd door toeval, door zelfmoordpoging of door een misdrijf waarbij de menselijke persoon in zijn fysieke gaafheid wordt bedreigd.

O.M. t/ D.M. e.a.

Verdacht van te Lokeren in de nacht van 15 op 16 juli 1971 :

de eerste, tweede en derde :

A. Door gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg maar zonder het oogmerk om de persoon van een ander aan te randen onopzettelijk de dood te hebben veroorzaakt van V. Ronny ;

B. Wanneer zij zonder ernstig gevaar voor zichzelf of voor anderen konden helpen, verzuimd te hebben hulp te verlenen of te verschaffen aan V., die in groot gevaar verkeerde, terwijl zij hetzij zelf diens toestand hadden vastgesteld, hetzij diens toestand hun beschreven was door degenen die hun hulp inriepen en zij op grond van omstandigheden, waarin zij verzocht werden te helpen, niet konden geloven dat het verzoek niet ernstig was of dat er gevaar aan verbonden was.

De drie beklaagden niet schuldig verklaard aan de tenlasteleggingen A en B - met aanneming van een ernstige twijfel nopens de schuld van elk van de beklaagden, welke twijfel aan elk van hen moet ten goede komen - werden De M. e.a. vrijgesproken van de tenlasteleggingen A en B, dit zonder kosten ;

Bij vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Denendermonde, correctionele kamer met drie rechters, gedagtekend 17 oktober 1972, op tegenspraak gewezen voor de eerste en derde beklaagden en bij verstek tegenover de tweede beklaagde ; waartegen het Openbaar Ministerie op 24 oktober 1972 hoger beroep heeft ingesteld tegen de drie beklaagden en tegen al de beschikkingen. (...)

Overwegende dat de beklaagden ter terechtzitting van 4 mei 1973 niet zijn verschenen en derhalve verstek laten gaan ;

Overwegende dat het hoger beroep van het openbaar ministerie tijdig en regelmatig naar de vorm werd ingesteld ;

Overwegende dat de beklaagde De M. persoonlijk heeft vastgesteld dat het slachtoffer V., na gezegd te hebben dat hij zich ging verhangen, in de tuin voorbereidingen trof om zelfmoord te plegen, namelijk het vastbinden van koorden en het plaatsen van een ladder tegen een boom ; dat de derde beklaagde aan wie hij dit mededeelde binnenshuis waar zij zich bevond in gezelschap van de tweede beklaagde, hem antwoordde dat men zich niet ongerust moest maken en dat haar minnaar V. voordien nog had geveinsd zich van het leven te be-

roven, wat juist werd bevonden; dat De M. een kwartier later terug buiten ging en dan V. werkelijk aan een boom zag hangen en hem hoorde reutelen;

dat, in plaats van dadelijk zelf het nodige te doen om te pogen de stervende te redden, De M. slechts de twee vrouwen binnen ging vragen toch te komen kijken naar V. die zich verhangen had; dat de derde beklaagde K. steeds maar bleef beweren dat zulks niet mogelijk was en dat zij hem niet kon geloven; dat eerst na meerdere minuten de drie beklaagden buiten gingen en dan het slachtoffer dood aantreffen;

Tenlastelegging A (art. 418 en 419 Sw.)

Overwegende dat zolang V. alleen maar voorbereidingen trof die weliswaar wezen op zijn bedoeling om zelfmoord te plegen, de beklaagden toch te goeder trouw hebben kunnen veronderstellen dat hij, zoals voordien, enkel de bedoeling had "komedie te spelen";

dat voorts het geenszins bewezen voorkomt dat V. nog van een gewisse dood door tussenkomst van derden kon worden gered wanneer de beklaagde De M. bij zijn terugkeer in de tuin het slachtoffer werkelijk reeds aan een boom verhangen aantrof en hem hoorde reutelen; dat aldus niet vaststaat dat de dood van V. een onopzettelijk gevolg is geweest van een gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg vanwege de beklaagden; dat de tenlastelegging A, die het materieel misdrijf van de dood van V. stelt, derhalve niet voor bewezen kan worden gehouden;

Tenlastelegging B (art. 422bis Sw.)

Overwegende dat de beklaagde De M., toen hij het slachtoffer dat nog reutelde, verhangen aantrof, zodoende zelf kon vaststellen dat die persoon in groot gevaar verkeerde; dat hij nochtans niet de enige hulp bood die zich dadelijk opdrong, namelijk het doorsnijden of losmaken van de koord en een kostbare tijd liet verloren gaan door alleen maar de twee andere beklaagden in huis op de hoogte te gaan brengen van zijn vaststelling en minuten lang te trachten hen te overtuigen tot wanneer zij hem tenslotte buiten wilden vergezellen toen het reeds te laat bleek te zijn;

Overwegende dat het verzuim van hulpverlening in hoofde van de eerste beklaagde De M. aldus vaststaat; dat echter dergelijk verzuim ten laste van de tweede en derde beklaagden niet naar eis van recht bewezen voorkomt, nu toch deze vrouwen ingevolge de aarzelende houding van De M. en zijn duidelijk gebrek aan kortade tussenkomst in een aangelegenheid waar ogenblikkelijk moest worden ingegrepen, hebben kunnen denken dat het nogmaals ging zoals vroeger om een misplaatste grap of komediespel vanwege het slachtoffer;

Overwegende dat de Wet van 6 januari 1961 geen onderscheid maakt naar gelang het gevaar waarin het slachtoffer verkeert veroorzaakt werd door toeval, door zelfmoordpoging of door een misdrijf waarbij de menselijke persoon in zijn fysische gaafheid wordt bedreigd;

Op die gronden,

Het Hof, wijzende bij verstek,

Gelet op de artikelen 162, 182, 184, 186, 189, 190, 194, 211, 211bis van het Strafwetboek, artikelen 40, 44, 47, 422bis van het Strafwetboek, artikel 1 Wet 5-3-1952,

enig artikel Wet 22-12-1969 alsmede artikel 24 der Wet van 15 juni 1935,

al deze wetsbepalingen door de heer Voorzitter ter terechtzitting van heden aangeduid;

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk;

Er over beslissend,

Bevestigt het aangevochten vonnis waar het de drie beklaagden heeft vrijgesproken wegens de tenlastelegging A en de tweede en derde beklaagden zonder kosten wegens de tenlastelegging B, en de teruggave van de overtuigingsstukken heeft bevolen aan de personen bij wie ze in beslag genomen werden;

Doet het teniet voor het overige en, opnieuw wijzende dienaangaande, met eenparige stemmen,

Veroordeelt de eerste beklaagde De M. uit hoofde van het feit B tot een geldboete van *vijftig frank*.

NOOT—Zie ook Cass. fr., 3 januari 1973, *D.S.*, 1973, *Inf. rap.*, 13, en Corr. Nijvel, 13 november 1967, *R.D.P.*, 1967-68, 499.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE BRUGGE

1e KAMER—6 DECEMBER 1973

Voorzitter: de h. E. Floré

Openbaar ministerie: de h. L. Declercq

Advocaten: mrs. Lust loco Van Nieuwenhove en Boudolf

Boetebeding—Factuur—Verhogingsbeding—Faillissement.

De normale schadevergoeding voor vertraging in de uitvoering van verbintenissen tot betaling bestaat in interesten.

M.b.t. de opnemings van een factuurschuld in het passief van een faillissement zou de toekenning van een aanvullende schadevergoeding ingevolge boetebeding, strijdig zijn met het beginsel van de gelijkheid onder de schuldeisers.

N.V. Carnoy Négoce t/ Faill. Dumon

Overwegende dat eiseres, de N.V. Verkoop Carnoy Négoce, ten laste van het gewoon passief van het faillissement Dumon Franciscus aangifte van schuldvordering deed voor een bedrag van 456.365 fr. en dit uit hoofde van factuurschuld (375.250 fr.), interest (6065 fr.) en strafbeding (75.050 fr.);

Overwegende dat de curator de vordering uit hoofde van strafbeding betwist;

Overwegende dat dient te worden opgemerkt, dat krachtens art. 1153 B.W. de normale schadevergoeding voor vertraging in de uitvoering van verbintenissen tot betaling bestaat in interesten (in casu ad 10 %), die toegekend worden;

dat de toekenning van aanvullende schadevergoeding wegens strafbeding, strijdig ware met het beginsel der gelijkheid onder de schuldeisers, zodat dit deel der schuldvordering (75.050 fr.) dient te worden geweerd (cfr. *Les Nouvelles*, Dr. Comm., IV, nr. 1347);

Overwegende dat de schuldvordering dan ook dient te worden verminderd tot 375.250 fr. + 6.065 fr. = 381.315 fr. ;

(...)

VREDEGERECHT TE BORGLOON

24 OKTOBER 1974

Rechter : de h. R. Swerts

Advocaten : mrs. J. Orij en J. Koninckx

Verzekering—Rechtsbijstand—Proces tegen insolvente schuldenaar.

Gedaagde, W.A.M.-verzekeraar van eiser, die hij ook voor "verdediging en terugvordering van schade" verzekerde, heeft geweigerd na een ongeval een vordering tot schadevergoeding tegen de aansprakelijke derde in te leiden, omdat deze niet betaalkrachtig was.

Luidens de bepalingen van de polis mocht de verzekeraar zijn bijstand weigeren indien hij oordeelde dat de eis onverdedigbaar was, in welk geval hij evenwel toch de kosten zou dragen indien de verzekeringsnemer zelf het proces instelde en won. Nu eiser na de weigering van gedaagde het proces ingesteld en gewonnen heeft, moeten de kosten daarvan gedragen worden door gedaagde, die tevergeefs opwerpt, dat ook bedongen is dat zij van "alle verdere tussenkomst of kosten ontslagen is wanneer blijkt dat de aansprakelijke persoon niet gegoed is". Deze laatste bepaling ontstaat haar alleen van de terugbetaling van de kosten van tenuitvoerlegging van het vonnis tegen de insolvente schuldenaar.

Gos t/ Algemene Verzekeringsmaatschappij voor de Middenstand

De vrijwillige verschijning strekt ertoe uitspraak te bekomen in een geschil tussen de partijen betreffende de betaling van 14.505 frank wegens gerechts- en verdedigingskosten door de eiser Gos gemaakt ingevolge gerechtelijke procedures tegen de genaamden Jans en Silkens tot terugvordering van schade door de eiser opgelopen bij een verkeersongeval, dat hem op 29 mei 1972 te Rixingen overkwam. De eiser heeft bij verweerster een verzekering tot "verdediging en terugvordering van schade", voor gebruikers van motorrijtuigen afgesloten, waarvan de modaliteiten zijn vastgelegd in een inlasblad bij een polis voor de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen.

I. De stellingen der partijen

De verweerster stelt, dat de eiser het recht op haar rechtsbijstand nooit verworven heeft, omdat de genaamde Jans insolvent is en zulks vanaf het begin vaststond, zodat het voeren van een procedure tot geen resultaat kon leiden. Zij beroept zich daartoe op alinea 2 van artikel 6 van de polis, die vermeldt : "Daarenboven is de A.V.M. ook ontslagen van alle verdere tussenkomst of kosten wanneer het blijkt, uit de inlichtingen in haar bezit, dat de aansprakelijke persoon ongegoed is".

Zij beroept zich tevens op artikel 8 van de polis, die vermeldt : "De maatschappij vergoedt de verzekeringne-

mer voor de aan het verzekerde voertuig veroorzaakte schade en dit tot een maximumbedrag van 10.000 frank boven een vrijstelling van 2.000 frank, indien de schade naar aanleiding van een ongeval veroorzaakt werd door een derde die behoorlijk bekend is, geheel of gedeeltelijk verantwoordelijk gesteld is en klaarblijkelijk onvermogen is",

De verweerster houdt voor, dat zij aan de eiser 10.000 frank wegens schade heeft uitbetaald en daarmee aan al haar verplichtingen voortspruitend uit de verzekering "verdediging en terugvordering van schade" voldeed.

De eiser roept van zijn kant in :

1° dat hij zelf aanvankelijk vervolgd werd voor de Correctionele Rechtbank te Tongeren wegens overdreven snelheid ;

2° dat zijn burgerlijke vordering gericht was tegen Jans en Silkens ; dat het eerste vonnis deze vordering solidair tegen beide beklaagden toekende ;

3° dat de insolventie van Jans niet van in het begin vaststond ;

4° dat hij de 10.000 frank wegens schade volgens artikel 8 van de polis nog niet heeft ontvangen.

II. De feiten

De feiten zijn de volgende :

Op 29 mei 1972 is eiser betrokken in een verkeersongeval met een dronken voetganger en loopt daardoor voor meer dan 100.000 frank schade op.

Voor de Correctionele Rechtbank te Tongeren worden drie personen vervolgd : 1° de eiser Gos wegens overdreven snelheid ; 2° de voetganger Jans wegens dronkenschap en hindernis op de rijbaan ; 3° de caféhoudster Silkens wegens het schenken van dronkenmakende dranken.

Eiser Gos wordt vrijgesproken en bekomt als burgerlijke partij een solidaire veroordeling voor meer dan 100.000 frank tegen beide medebeklaagden.

De caféhoudster tekent op burgerlijk gebied beroep aan en bekomt voor het Hof van Beroep te Luik ontlasting van haar veroordeling tot schadevergoeding.

De genaamde Jans blijft alleen over als aansprakelijk voor de schade van eiser Gos en blijkt insolvent.

Dit alles wordt niet betwist.

III. In rechte

Voor de beoordeling van dit geschil moeten zowel de voorwaarden van de polis "verplichte aansprakelijkheidsverzekering", als van het inlasblad "verdediging en terugvordering van schade" onderzocht worden.

Artikel 21 van de polis "verplichte aansprakelijkheidsverzekering" vermeldt : "Indien een ongeval aanleiding geeft tot strafrechtelijke vervolgingen tegen de verzekerde, belast de maatschappij zich op haar kosten met de verdediging van de beklaagde door een advocaat die zij aanstelt, zolang de burgerlijke belangen niet geregeld zijn".

Dit was toch zeker het geval voor de procedure bij de correctionele rechtbank, daar de eiser Gos, verzekerde, vervolgd werd wegens overdreven snelheid en de burgerlijke belangen niet geregeld waren. Op dit punt had de verweerster de contractuele verplichting op haar kosten een advocaat aan te stellen ter verdediging van de eiser.

Uit de overgelegde briefwisseling tussen de verweerster en de persoonlijke raadsman van de eiser blijkt trou-

wens dat de verweerster de advocaat van de eiser hiertoe opdracht gegeven heeft (brief van 8 november 1972).

De eiser heeft dus in elk geval recht op terugbetaling dezer kosten.

Toen het vonnis der Correctionele Rechtbank te Tongeren kracht van gewijsde had bekomen op straffrechtelijk gebied, stond de vrijspraak van eiser Gos vast en moesten de burgerlijke belangen, naar de zin van de polis "verplichte aansprakelijkheidsverzekering", als geregeld beschouwd worden. Voor het verder verloop der gerechtelijke procedure moesten daarom de voorwaarden van de bijkomende verzekering "rechtsbijstand" onderzocht worden.

Artikel 6 van het inlasblad regelt het recht van weigering van rechtsbijstand door de maatschappij.

De verweerster haalt ten onrechte alleen alinea 2 van dit artikel aan.

Deze alinea 2 spreekt van "verdere tussenkomst of kosten" en heeft klaarblijkelijk alleen tot doel nutteloze uitvoeringskosten tegen onvermogenen te vermijden.

Het is de eerste alinea, die het voeren van een proces regelt. Deze alinea bepaalt, dat de maatschappij kan weigeren tussen te komen, indien zij oordeelt dat de eis van de verzekeringnemer onverdedigbaar is of indien zij een voorgestelde schaderegeling billijk vindt.

De tekst vervolgt echter: "De verzekeringnemer en (...) hernemen in dit geval hun volledige vrijheid van handelen, en indien zij door eigen middelen het proces winnen, zal de A.V.M. hun kosten van verdediging, zoals voorzien door artikels 1 en 2 terugbetalen".

Artikel 1 voorziet als "verdediging", het volgende: "De A.V.M. zal deze verdediging opnemen met het doel van de aansprakelijke persoon, hetzij in der minne, hetzij langs gerechtelijke weg, vergoeding te bekomen voor de (...) schade".

Hieruit volgt klaar en duidelijk dat de verweerster de kosten door de eiser gedaan om veroordeling van Jans te bekomen moet terugbetalen. De eiser verzekeringnemer heeft het proces gewonnen door eigen middelen.

Hij had er trouwens belang bij veroordeling te nemen, ondanks het feit dat zijn tegenpartij onvermogen was, al had dit slechts tot doel de korte verjaring zijner burgerlijke vordering te beletten en aan de hand van het vonnis eventueel later uitvoering te bekomen op een ogenblik dat de toestand van onvermogen van Jans een einde zou nemen. De verweerster heeft echter vanaf het eerste ogenblik haar verzet tegen de verwerving van rechtsbijstand aan de eiser bekendgemaakt.

Krachtens alinea 2 van artikel 6 is zij om die reden en gezien het onvermogen van Jans ontslagen van tussenkomst in de gedane uitvoeringskosten, die volgens de overgelegde kostenstaat 3.930 frank bedragen.

De ingediende staat wordt naar de bedragen niet betwist. De vordering is, derhalve, voor het overige gegrond ten belope van:

2.775 frank registratiekosten.
300 frank expeditiekosten.
2.500 frank kosten en erelonen correctionele rechtbank.
4.000 frank kosten en erelonen Hof van beroep.
1.000 frank dossier en verplaatsingskosten, hetzij
10.575 frank in totaal.
(...)

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (3e Kamer), 9 oktober 1974

Arbeidsovereenkomst bedienden—Opzegging door bediende—Jaarloon overschrijdt 150.000 fr.—Vaststelling van opzeggingstermijn door rechter—Geen minimum termijn.

Wegens wrijvingen met zijn werkgever die zich in een benarde financiële situatie bevond, beëindigde een bediende met een jaarloon van meer dan 150.000 fr. zijn arbeidsovereenkomst zonder opzegging. Kort daarop ging de werkgever failliet en de curator van het faillissement vorderde van de bediende een opzeggingsvergoeding.

In hoger beroep besliste het Hof van Beroep te Gent op 14 juni 1973 dat onder de concrete omstandigheden van de zaak de door de bediende in acht te nemen opzeggingstermijn op nihil diende vastgesteld te worden.

In zijn cassatieberoep argumenteerde de curator o.m. dat, wanneer de jaarlijkse wedde 150.000 frank overtreft, de opzegging door de werknemer wordt gegeven en geen rechtsgeldig akkoord tussen werknemer en werkgever is ontstaan, artikel 15, § 2, van de gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract de rechter niet de mogelijkheid geeft een kortere opzeggingstermijn te bepalen dan die welke door artikel 15, § 1, wordt bepaald voor bedienden met lagere wedden, en de rechter derhalve niet toestaat te beslissen dat geen opzeggingstermijn nageleefd moest worden.

Het Hof van Cassatie verwierpt die argumentatie door de volgende consideransen:

"Overwegende dat luidens artikel 15, paragraaf 2, van de wetten betreffende het bediendencontract, gecoördineerd op 20 juli 1955, de opzeggingstermijn die voor de beëindiging van een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd in acht moet worden genomen door een bediende wiens jaarloon 150.000 frank overschrijdt, wordt vastgesteld hetzij bij overeenkomst gesloten ten vroegste op het ogenblik waarop de opzegging wordt gegeven, hetzij door de rechter; dat deze termijn niet hoger mag zijn dan de in lid 3 van genoemde paragraaf bepaalde duur;

"Dat geen wetsbepaling de rechter verbiedt een kortere, door de bediende in acht te nemen opzeggingstermijn te bepalen dan die welke door paragraaf 1 van hetzelfde artikel 15 is vastgesteld voor de opzegging te geven door een bediende wiens jaarloon niet hoger dan 150.000 frank is".

(Voorzitter: de h. Naulaerts—Raadsheer-verslaggever: de h. Janssens—Advocaat-generaal: de h. Lenaerts—In de zaak: mr. Lust q.q. t/ Vandevelde).

Arbh. Brussel, afd. Antwerpen (3e Kamer), 18 november 1974

Paritair comité—Aanvullend nationaal paritair comité voor de bedienden—Bevoegdheidsfeer—Vrije beroepen—Gerechtsdeurwaarders—Raadpleging van de beroepsorganisaties—Collectieve arbeidsovereenkomst niet toepasselijk.

Uit de overwegingen waarmee Arbrb. Antwerpen, 28 juni 1971, R.W., 1973-74, 2120, bevestigd wordt, dient het volgende geciteerd te worden:

"Om de verruimde werkingssfeer van de Wet van 28 juli 1962 en van de Wet van 5 december 1968 te kunnen benutten dient de uitvoerende macht over te gaan tot het oprichten van verruimde paritaire comités of van bijzondere paritaire comités voor de activiteiten die voorheen buiten het wettelijk bereik bleven (Arbh. Brussel, 25 maart 1974, J.T.T., 1974, 234; J. Rombouts, "De nieuwe en hernieuwde paritaire comités", *Arbeidsblad*, 1972, 1223 lit. A).

"De Wet van 28 juli 1962 heeft weliswaar aan de Koning

grotere machten verleend dan die welke waren bepaald in de Besluitwet van 9 juni 1945, met de bedoeling hem toe te staan maatregelen te treffen ten gunste van de arbeiders die niet behoren tot nijverheid, handel en landbouw, maar daaruit kan niet worden besloten dat het toepassingsgebied van het Koninklijk Besluit van 5 januari 1957, en van de ingevolge dit besluit gesloten collectieve arbeidsovereenkomsten, automatisch werd verruimd.

"Een automatische verruiming van het toepassingsgebied is ongetwijfeld niet mogelijk inzake verplichtingen die aan de werkgevers worden opgelegd op straffe van gevangenisstraf en boete (thans krachtens artikel 56 van de Wet van 5 december 1968) en die om die reden op beperkende wijze geïnterpreteerd moeten worden.

"Een beperkende interpretatie moet in acht genomen worden inzake het toepassingsgebied van de koninklijke besluiten die een paritair comité oprichten, evenzeer als inzake de door de collectieve arbeidsovereenkomsten opgelegde verplichtingen.

"Daaruit volgt dat de gerechtsdeurwaarders niet onderworpen zijn aan de door appellante ingeroepen beslissingen en koninklijke besluiten".

(Voorzitter : de h. Verougstraete—Substituut-generaal : de h. Smits—Advocaten : mrs. Bonjé en Diné—In de zaak : Caracillo t/ Wuys).

Arbrb. Turnhout (1e Kamer), 27 maart 1972

Jaarlijkse vakantie—Vakantiegeld—Niet-betaling—Voortgezet misdrijf—Verjaringstermijn.

Op het einde van zijn bediendencontract, op 28 september 1970, werd aan eiser het vakantiegeld niet uitbetaald. De op 18 januari 1972 gedagvaarde werkgever beroept zich op de verjaring op grond van het feit dat vakantiegeld loon is en het recht op loon na een jaar verjaart. Eiser stelt daartegenover, dat het hier om een correctionele strafbepaling gaat zodat de verjaringstermijn vijf jaar is. De rechtbank veroordeelt de werkgever op grond van de volgende overwegingen :

"Overwegende dat, wanneer de niet-uitvoering van een verplichting, ontstaan uit de arbeidsovereenkomst voor bedienden, een misdrijf uitmaakt, er twee verjaringen ingeroepen worden, nl. de eenjarige van art. 34 van de Wet op de arbeidsovereenkomst voor bedienden, en de vijfjarige van art. 26 van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering ;

"Overwegende dat de rechtsleer ter zake voorhoudt, dat in zulk geval de verjaring van laatstgenoemd art. 26 van toepassing is (Quisthoudt, *Arbeidsovereenkomsten der werklieden*, blz. 219 ; B. Dubois, "Overzicht van de rechtspraak - 1966-70 - Arbeidsovereenkomsten", *T.P.R.*, 1971, 571, met verwijzing naar *Arbeidsblad*, 1970, 18) ;

"dat volgens A. Marchal en J.P. Jaspar (*Droit criminel*, 2e uitgave, II, nr. 3002, blz. 968 : verjaring van de burgerlijke vordering en de bijzondere wetten), overeenkomstig art.

28 van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering, dat zowel voor de burgerlijke vordering als voor de strafvordering geldt, de in de artikelen 26 en 27 bepaalde verjaringen van toepassing zijn op de bijzondere wetten en hieruit volgt, dat de verjaringstermijn van de burgerlijke vordering vijf jaar bedraagt, zelfs indien een bijzondere wet een kortere termijn bepaalt ;

"dat - steeds volgens Marchal en Jaspar - zulks blijkt uit de memorie van toelichting (*Parl. Besch.*, *Senaat*, 1955-56, nr. 15, blz. 4) en uit het verslag van de commissie van Justitie van de Senaat (*Parl. Besch.*, *Senaat*, 1956-57, nr. 158, blz. 9), luidend als volgt : "Art. 28 maakt die bepalingen van toepassing in alle materies door de bijzondere wetten voorzien" (blz. 4) en "de commissie heeft het evenwel verkieslijk geacht de regel op alle bij de bijzondere wetten bepaalde gevallen toe te passen" ;

"Overwegende overigens dat dit principe zonder enige betwisting door alle rechtbanken regelmatig wordt toegepast m.b.t. de burgerlijke vorderingen, ontstaan uit inbreuken op de wetgeving op het verkeer ;

"Overwegende dat weliswaar de Werkrechtersraad van Beroep te Luik (18 december 1969, *J.T.T.*, 1970, 149) en de Werkrechtersraad van Beroep te Bergen (*T.S.R.*, 1968, 125) van oordeel waren, dat de verjaring van art. 34 van de Wet op de arbeidsovereenkomsten voor bedienden, diende toegepast te worden, en niet art. 26 van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering, maar die beslissingen strijdig zijn met de uitdrukkelijke tekst van art. 28 van deze titel ;

"Overwegende dat het misdrijf begaan werd op 28 september 1970, d.i. bij het einde van het contract tussen partijen, en het vakantiegeld die dag diende betaald te worden (art. 46 van het K.B. van 30 maart 1969) ;

"dat met toepassing van art. 26 van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering, de burgerlijke vordering ten deze niet verjaard is ;

"Overwegende dat de stelling van verweerder, dat de verjaringstermijn van art. 26 enkel kan opgeworpen worden in strafzaken bij burgerlijke-partijstelling en de eenjarige verjaring van art. 34 van toepassing is op de voor de arbeids-gerechten ingestelde burgerlijke vordering, alle grond mist en nergens in de rechtspraak of rechtsleer gevolgd wordt ;

"dat art. 65 van het K.B. van 5 maart 1951 bepaalt dat de verjaring begint één jaar na het feit waaruit de vordering is ontstaan ;

"dat het Hof van Cassatie op 9 maart 1951 (*T.S.R.*, 1970, 300) besliste, dat het herhaald niet-betalen van vakantiegeld een voortgezet misdrijf uitmaakt, waarbij de strafrechtelijke verjaring slechts begon te lopen vanaf het laatste strafbaar feit, maar dat het voortgezet misdrijf voltrokken was bij het einde van de dienstovereenkomst."

(Voorzitter : de h. De Bont—Arbeidsauditeur : de h. Vranckx—Advocaten : Mrs. Góossens en Lievensse—In de zaak : Beyens t/ Bex).

NOOT—Zie in dit nummer J. VAN BOECKHOUT, "De niet of niet tijdige betaling van het vakantiegeld als misdrijf".

Uitreiking van de Driejaarlijkse Prijs van het Antwerps Notariaat aan mr. Geert Baert

Op dinsdag 3 december 1974 te 17.30 uur werd in het *Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven* een academische zitting gehouden ter gelegenheid van de uitreiking van de "Driejaarlijkse Prijs van het Antwerps Notariaat" aan mr. Geert Baert.

Deze prijs van 50.000 fr. gesticht in 1962 op initiatief van de Antwerpse Tucht kamer der Notarissen te Antwerpen tot bevordering van de Nederlandse rechtswetenschap, werd een eerste maal toegekend aan de heer Flor Werdefroy, thans

hypotheekbewaarder te Antwerpen voor zijn werk "*Registratierechten*" (uitgegeven in 1964/65 in de reeks van de *Algemene Praktische Rechtsverzameling*), en een tweede maal aan professor Roger Dillemans voor zijn boek "*Testamenten*" (in 1971 verschenen als zevende deel van de reeks *Beginselen van Belgisch Privaatrecht*, onder leiding van R. Dillemans en W. van Gerven).

Van de in 1974 ingezonden drie werken werd ditmaal eenparig het boek van mr. Geert Baert : "*Ouderlijke Boe-*

delverdeling met modellen van Akten" (thans verschenen in de reeks van de *Algemene Praktische Rechtsverzameling*) bekrond.

De jury was samengesteld uit : ridder René Victor, voorzitter, professor Raymond Derine, en de notarissen, André de Boungne, Jean De Vroe, André Glorie, Fernand L. Istas, Gommar van Oosterwijk en Floris Hendrickx.

Op de academische zitting bijgewoond door talrijke prominenten en door de twee vorige laureaten, werden toespraken gehouden door notaris André de Boungne, voorzitter van de Tuchtkamer der Notarissen, die ook de prijs aan de laureaat overhandigde en door Ridder René Victor, voorzitter van de jury.

Toespraak van mr. André de Boungne

Voorzitter van de Kamer der Notarissen

Aan de toespraak van de Voorzitter van de Tuchtkamer der Notarissen zij het volgende ontleend :

"Naar mijn mening is de moeilijkste opgave voor de notariële instelling niet haar innerlijke waarde op te voeren. Hoe veeleisend dit ook moge zijn, het betreft hier een kwestie van aanpakken en volhouden.

Daarentegen is het sociaal-economisch image bevorderen heel wat lastiger ; het hangt immers niet van de notarissen zelf af : het wordt door de "kijker" gevormd. Het rapport voor het Notarieel Congres 1973 gedeeltelijk opgenomen in 'Notarius' april 1974 onder de titel 'De notaris in dienst van de gemeenschap' zegt daarover :

De 'kijker bewerken' is in kontradiktie met de notariële functie, het zou het negeren zijn van hetgeen 'de kijker' van zijn beroep op het notarisambt verwacht : rechtszekerheid bereiken door tussenkomst van een onbevooroordeeld vakkundig en verantwoordelijk functionaris.

"Drempelvrees helpen overwinnen", zeggen zekere sociologen, terwijl zij dekking zoeken bij zware gevestigde (drukings-) groepen en de kou van de man alleen - onbewust misschien maar instinctief - ontvluchten. In de onvermijdelijk geïsoleerde situatie van het notarisambt is zoiets slechts in bescheiden mate mogelijk. Nu de tandarts uit het kermisgebeuren is verdwenen, moet de notaris er niet in worden opgenomen. Het blijft een raadsel hoe mensen overtuigen van de noodzaak om niet immer onmiddellijk hun zin te krijgen". Bij het zojuist opgeroepen kermisgebeuren knoopt het verschijnsel 'wetswinkel' - zelfs in beeldspraak - onmiddellijk aan.

Twee facetten moeten m.i. duidelijk worden onderscheiden : de koopwaar en de sfeer. In zover het om het artikel - dit is om de inhoud - gaat verdient het fenomeen van de wetswinkel aandacht. We moeten ons durven beraden over de gegrondheid van zekere kritiek en nagaan of de geboden hulp voldoende bestaat, of ze voldoende bekend is en we moeten de moed hebben er konklusies uit te trekken.

Maar of in de wetswinkel de vlag wel de lading dekt is ver van zeker. Het is niet door rechtsbijstand in het kader van een drug-store - zoals een pilsje - aan te bieden, dat gegeven wordt datgene wat door de 'klant' mag verwacht worden. Om hiervoor begrip op te brengen moet ook door de konsument begrip worden opgebracht : Hij mag het slachtoffer niet worden van het 'mundus vult decipi'. In zijn eigen belang blijft de inhoud primeren boven de vorm. Daartoe moet hij willen aanvaarden dat wat hij nodig heeft niet altijd, en zelfs zelden, overeenkomt met hetgeen hij zelf liefst krijgen zou. Zich willen laten onderzoeken, de mogelijkheden en moeilijkheden menselijk en technisch willen laten uitleggen, is bij de rechtzoekende een behoefte die veel belangrijker is, dan ontmoet te worden op de barkruk met een glas binnen handbereik en een klop op de schouder.

Stoten we hier niet op een eigentijds maatschappelijk zeer ?

Krijgt het konfort niet meer belang dan de inspanning, wordt het geld niet belangrijker dan de taak ? Haalt de reklame het niet op de werkelijke behoefte ?

De gemakkelijke en versoepelde communicatievorm mag er zijn, maar mag nooit een gebrek aan vakkundige verantwoordelijkheid dekken, zelfs al wordt deze innovatie in vele gevallen geïnspireerd door een grote toewijding en een zeer lofwaardige behoefte tot dienstbetoon.

Een tandarts kan geen verzorging bieden zonder zijn apparatuur, een geneesheer niet zonder zijn instrumenten, om niet over de technische wonderen van de specialisten te spreken. Laat dan aan de advocaat en aan de notaris zijn eigen werkmilieu met de grotere concentratie-mogelijkheden en vertrouwde hulpmiddelen.

Of het onthaal kan verbeteren laat ik in het midden, zonder te willen verhelen dat daaraan kan verholpen worden zij het maar door aanpassing en zelfbeheersing. Nu de nieuwe president van de Verenigde Staten met zijn vrouw om beurten de vaat verwerkt, kan de neiging om zich aan te stellen plaats ruimen voor andere vormen van onthaal die nochtans niet onmiddellijk moeten voeren naar klaarstaande verse koffie of whisky 'on the rocks'.

Wat wel onmiddellijk mogelijk lijkt is het opvangen van het etiket : waarom zouden notariskantoren in een zelfde omgeving niet om beurten op bepaalde dagen en uren een kaart uithangen : 'Notariële Wetswinkel'. Voor de notaris zou dat niet veel veranderen en zij die van de geboden gelegenheid gebruik willen maken zouden ondervinden dat weinig verandering nodig was. De hoger bedoelde maatschappelijke evolutie wordt in het Vlaamse land, niet doorkruist, maar wel mede bepaald door een taalstrijd, die veel minder met een uitdrukkingmiddel dan met een sociaal economische ommekeer verband houdt. De horizontale indeling van de maatschappij, waarbij het gebruik van het Frans als status symbool moest doorgaan, wordt niet meer aanvaard. De waardevolle leden in de Noord Belgische gemeenschap hebben dat signum van onderscheid ten opzichte van hun groepsgenoten niet nodig. Door het 'per fas et nefas' op te steken verminderen zij hun 'image' dat velen onder hen nochtans in hoge mate verdienen ; zij lopen het risico maatschappelijk gelijk gesteld te worden met hen die zich louter aan het Franse taalgebruik vastklampen om een gebrek aan persoonlijke waarde te verbergen door een waardigheidssymbool uit vervlogen tijden aan te houden.

Vanzelfsprekend betekent dit niet dat kennis van het Frans en waardering van de Franse cultuur door de Vlaming kan gemist worden. Nu minder dan ooit. Want wanneer de Vlaming tot voor kort zich nog kon beroepen op de rechten van de zwakkere, dient hij thans, meer en meer, de plichten van de sterkere te aanvaarden.

In deze geest, werd de driejaarlijkse prijs van het Antwerps notariaat opgevat. Als teken van inzet vanwege het notarieel korps, als stimulans voor de nederlandstalige rechtsliteratuur en als blijk van sociale belangstelling.

Rede van Ridder René Victor

Voorzitter van de jury

De toespraak van Ridder René Victor luidde als volgt :

Ik stel het ten eerste op prijs, ter gelegenheid van de uitreiking van de Driejaarlijkse Prijs van het Antwerps Notariaat, als voorzitter van de jury die te oordelen had over de ingezonden werken, hier enkele woorden in het midden te kunnen brengen.

In de allereerste plaats om hulde te brengen aan de Kamer der Notarissen te Antwerpen voor het merkwaardig initiatief dat door haar werd genomen door het inrichten van

deze prijs. Daardoor heeft uwe kamer een kostbare bijdrage geleverd voor de bevordering van de rechtswetenschap, voor de wetenschappelijke beoefening van de notariële praktijk en, niet het minst, voor de bloei van de rechtsliteratuur in onze eigen taal.

Het doel der stichting van deze prijs van het Antwerps Notariaat is bondig en duidelijk uiteengezet in het reglement, bepalend dat de mededingers een grondige studie met een oorspronkelijk karakter moeten voorbrengen, dat hun werk tot de ontwikkeling van de rechtswetenschap moet bijdragen, dat het van nut voor het Belgisch Notariaat en in de Nederlandse taal opgesteld moet zijn.

In deze bondige opsomming der voorwaarden tot toekenning van de prijs ligt een hele wereld opgesloten en uw Kamer heeft met grote scherpzinnigheid de vereisten uitgestippeld door middel van dewelke het door haar nagestreefde doel kon verwezenlijkt worden.

Wanneer we deze voorwaarden nagaan zou ik in de eerste plaats de klemtoon willen leggen op de vereiste dat het aangeboden werk in de Nederlandse taal moet opgesteld zijn. Door deze voorwaarde op te leggen heeft uw Kamer daadwerkelijk haar plaats willen innemen in de brede falanks van de Vlaamse juristen die in dit land met onverdroten ijver arbeiden aan de bloei en de luister van de jonge nederlandsstalige rechtscultuur.

Dit is van grote betekenis en het Antwerps Notariaat vervult daardoor een dwingende sociale plicht, maar draagt ook in aanzienlijke mate bij tot het tot stand komen van het taalevenwicht in dit land, waardoor een vaderlandse plicht vervuld wordt.

Immers, wij weten allen, dat in het notariaat evenals in de magistratuur en aan de balie, zich gedurende lange tijd op zeer intense wijze een diepgaande verfransing heeft doen gelden. Wanneer de tijd lang voorbij is dat, zoals gedurende de Franse overheersing, de verplichting bestond de notariële akten uitsluitend in de Franse taal op te stellen en de in het Nederlands opgemaakte onderhandse akten enkel ter registratie aan te bieden, vergezeld van een Franse vertaling, is het toch een feit dat tot vóór ongeveer 50 jaren, de rechtsbedeling in het algemeen en ook de notariële praktijk, voor alle gewichtige aangelegenheden, zich hoofdzakelijk bediende van het Frans.

Dit was voor onze Vlaamse beschaving een onberekenbaar nadeel. Er bestond geen samenhang tussen de grote massa der eenvoudige mensen die de volkstaal gebruikten en de kleine groep der bevoorrechten, die zich uitdrukten in een vreemde taal. Er straalde geen weldoende beschavende invloed af van deze bevoorrechte klasse op de gemeenschap en dit had tot gevolg een aanzienlijke verarming en een geweldige achterstand van de rechtscultuur in het Vlaamse land. Velen onder U hebben nog de tijd gekend dat de rechtspraak van onze hoven en rechtbanken, in burgerlijke zaken en in handelszaken, volledig Frans was en dat enkel voor kleinere vrederegrechtzaken en onbeduidende strafrechtelijke aangelegenheden de volkstaal gebruikt werd. Zo werd ook in het notariaat, voor alle zaken van enige betekenis, het Frans gebezigd.

Het is velen onder U bekend dat we als gevolg van deze toestanden in de Vlaamse provinciën geen rechtswetenschap kenden in de eigen taal, dat er geen wetenschappelijke leerboeken in het Nederlands bestonden, dat er noch formulierboeken, noch monografieën over juridische problemen voorhanden waren, dat we geen Vlaamse tijdschriften hadden en dat zelfs, gedurende vele jaren, de wettieksten uitsluitend in het Frans werden gestemd en uitgevaardigd.

Het is ook bekend hoe er gedurende jaren een epische strijd gevoerd werd om deze toestand te veranderen, hoe er gedurende jaren is moeten gezwogen worden, eerst om officiële vertalingen van wettelijke teksten op te stellen, hoe er is moeten gevochten worden om de Wetten van 1873 en 1889 op het gebruik van de Nederlandse taal in de straf-

rechtspleging te bekomen, hoe er een machtige volksbeweging noodzakelijk geweest is om door de Wet van 1898, — de befaamde gelijkheidswet, — te verkrijgen dat de wetten in de beide landstalen zouden gestemd worden, hoe het een ontzaglijke moeite gekost heeft om te bekomen dat de verplichte kennis van de Nederlandse taal aan de magistraten zou opgelegd worden en hoe men heeft moeten wachten tot de Wet van 1935 om uiteindelijk te komen tot een gave nederlandsstalige rechtsbedeling in de Vlaamse gewesten.

En het is U ook bekend hoe, sedert het in werking komen van deze wet, gedurende de laatste veertig jaren, een opbloei is ontstaan van onze Vlaamse rechtsliteratuur die, in deze uiterst korte tijdspanne, volledig haar achterstand heeft ingelopen en die thans gekomen is tot een peil waarop zij volledig gelijkwaardig is geworden aan de Franse rechtsliteratuur in ons land, en waarbij zij deze laatste zelfs op velerlei gebied heeft overtroffen. Het is fantastisch vast te stellen wat er in de laatste veertig jaren op het gebied van de nederlandsstalige rechtswetenschap in ons land werd geproduceerd, welk reusachtig aantal geschriften er werden uitgegeven op alle gebieden van het recht en hoe er een aanzienlijk aantal tijdschriften, zowel van algemene als van speciale aard, is tot stand gekomen. Dit is een glorieus getuigenis van de gezonde krachten die schuilen in ons volk en het is een eer voor de Vlaamse juristen in staat geweest te zijn deze schitterende renaissance te hebben kunnen verwezenlijken.

Het notariaat heeft voorzeker in deze prachtige heropleving zijn ruim aandeel gehad en talrijk zijn de Vlaamse juristen die op het gebied van het notariële recht door hun geschriften, hun preadviezen voor wetenschappelijke vergaderingen, hun bijdragen op rechtskundige congressen, hun formulierboeken enz. hun deel hebben bijgebracht in die geweldige opgang die wij thans zo zeer bewonderen en die ons zo gelukkig maakt.

De Kamer der notarissen van Antwerpen heeft deze opgang willen bevorderen en heeft, door de stichting van haar Driejaarlijkse Prijs, deze wetenschappelijke activiteit verder willen stimuleren. Zij heeft dan ook als voorwaarde gesteld voor het toekennen van de prijs dat de voorgedragen werken zouden geschreven zijn in de Nederlandse taal. Dit gelukkig initiatief heeft reeds rijpe vruchten gedragen en de werken die tot nog toe met deze prijs werden bekroond vormen een merkwaardige bijdrage tot de Vlaamse rechtswetenschap en het strekt het Antwerps notariaat ten zeerste tot eer hiertoe in aanzienlijke mate te hebben aangespoord.

Een tweede voorwaarde die door het reglement gesteld wordt voor het toekennen van de prijs bestaat erin dat het aangeboden werk moet bijdragen tot de ontwikkeling van de rechtswetenschap en van nut zijn voor het Belgisch notariaat. De beide gedeelten van deze voorwaarde maken tenslotte een onafscheidbaar geheel uit want, in tegenstelling met de toestand die vroeger bestaan heeft, is het notariaat opgeklommen van een basis die hoofdzakelijk beheerst werd door de praktische sleur, tot een vooraanstaande en moeilijke wetenschap, die een grondige kennis vereist van alle facetten van het recht.

Zulks is geboden door de zeer vooraanstaande plaats die in het huidige tijdsgewricht door het notariaat wordt ingenomen in de rechtshandelingen. De notaris is niet alleen de vertrouwde raadsman van de partijen wat betreft het doorgronden van hun bedoelingen en de juridische formulering ervan. Zijn tussenkomst is de zekerste waarborg om betwistingen en misverstanden te vermijden.

En, wanneer deze toch oprijzen, is hij de eerste rechter bij hun beslechting. De uitoefening van deze plichten vereist heden ten dage van de notaris een zeer grondige kennis van velerlei takken van de rechtswetenschap. In het hedendaagse notariaat is er niets dat ons nog herinnert aan de notaris zoals Honoré de Balzac hem beschreef. Grondige wetenschappelijke rechtskennis is van de notaris vereist opdat hij de ontzaglijke taak zou kunnen vervullen die zijn ambt van-

daag van hem vereist, en die kennis moet gespreid zijn over een groot aantal takken van het recht.

Voorzeker blijft het burgerlijk recht de spil van deze wetenschap, want hoe breed ook de tussenkomst van de notaris heden ten dage uitgewaaid is over allerlei gebieden, blijft nog steeds het familierecht, het zakenrecht, het verbintenissenrecht en het erfrecht het essentieel gebied waarop niet alleen de notaris, maar elke jurist in hoofdzaak zijn activiteit toespitst. De filosofische doctrine van het Burgerlijk Wetboek blijft nog steeds de stam waaruit de andere loten van het recht gesproten zijn. Deze filosofie kan in enkele woorden samengevat worden. Zij leert dat de familie nog steeds de grondslag blijft van ons maatschappelijk leven, dat het principe van het eigendomsrecht de zekerste waarborg blijft voor gezonde maatschappelijke verhoudingen en de sterkste prikkel tot aanwakkering van de individuele activiteit. Zij huldigt uiteindelijk de twee grote stelregels dat men de aangegane verbintenissen moet uitvoeren en de schade die men veroorzaakt dient te herstellen.

De uitgebreide reeks toestanden die in het Burgerlijk Wetboek voorzien zijn en er geregeld worden en de onoverzienbare menigte bijzondere gevallen die zich in het dagelijks leven voordoen, kunnen alle tot deze grote principes herleid worden.

Voorzeker heeft de wetgever getracht deze beginselen aan te passen aan de meest voorkomende gevallen in het dagelijks leven en, gezien zijn onmacht om de oneindigheid van alle mogelijke toestanden te voorzien, heeft de jurisprudentie zich ingespannen om de normen, uitgevaardigd door de wetgever, in het kader van de grote burgerrechtelijke principes, toe te passen.

Met pijnlijke vlijt zien wij de wetgever onafgebroken nieuwe normen uitvaardigen die tot doel hebben de basisregelen van ons rechtsstelsel steeds dichter bij de dagelijkse werkelijkheid te brengen.

En zo zijn er hele domeinen van het recht zorgvuldig beploegd geworden en zijn allerlei nieuwe en frisse gewassen ontsproten die de jurist en ook de notaris van dichtbij moeten volgen.

Aldus de tak van het handelsrecht, waarin de regeling van het vennootschapswezen een essentieel domein is waarop in grote mate de tussenkomst van de notaris wordt vereist. Zo heeft het fiscaal recht zich vastgehecht op de ondergrond van het burgerlijk recht en is tenslotte zijn toepassing in grote mate een zijdelinge beoefening van het burgerlijk recht zelf, zodanig dat zonder de grondige kennis van dit laatste, het fiscaal recht een afgesloten weg blijft. En ook het administratief recht, dat in deze tijd zoveel belang heeft gekregen, manifesteert zich hoofdzakelijk door de bijzondere regelingen waardoor het van het klassiek burgerlijk recht afwijkt.

Samenvattend zien we hoe, tengevolge van de maatschappelijke verhoudingen in het tegenwoordig tijdsgewricht twee grote loten uit de traditionele stam zijn ontsproten. Van de ene kant geldt, hoofdzakelijk voor de bezitters van goederen, het economisch recht, van de andere kant voor de bezitlozen het sociaal recht. Die beide loten hebben tot een oneindigheid van regelingen aanleiding gegeven, waarvan de kennis onontbeerlijk is voor de uitoefening van de rechtspraak op alle gebied en niet het minst voor de taak die opgedragen is aan het notariaat.

Wanneer we dit alles overzien, en wanneer we daarbij in aanmerking nemen dat de wereld der rechtsnormen zich steeds uitbreidt en heden ten dage een onoverzienbaar terrein bestrijkt, dan is het begrijpelijk en vanzelfsprekend, dat heel de juristenwereld en inzonderheid het notariaat, in het Vlaamse land, moet kunnen steunen op een diepgaande voorlichting en een wetenschappelijke uiteenzetting aangaande de juridische problemen die de dagelijkse praktijk zo hard, zo moeilijk en zo gevaarlijk maken, daar het gebied waarop deze praktijk wordt uitgeoefend voor het nota-

riaat zo zeer bezaaid is met wolfijzers en schietgeweren.

Vandaar de noodzakelijkheid voor de notaris, zoals voor elke jurist, te kunnen beschikken over een dubbele reeks van wetenschappelijke werkinstrumenten.

Enerzijds, de grote handleidingen, de brede uiteenzettingen van de grondbeginselen van ons recht en de basissen van onze wetgeving, waarin de wettelijke normen ontleed en gewaardeerd worden, waarin hun bestaansreden en hun doel worden aangegeven, waarin de minder duidelijke wettelijke voorschriften of de dubbelzinnigheden die in zovele wetteksten voorkomen, worden ontward en verhelderd, waarin de stugge en abstracte rechtsregel wordt aangepast aan de oneindigheid der verscheidene gevallen die zich voordoen in het praktisch leven en waarin de toepassing van de rechtsregelen gebeurt volgens de filosofische principes en de beginselen van rechtstheorie die door elke auteur worden gehuldigd. In die zin beschikken wij over een reeks grote werken, de klassieke commentaren op ons burgerlijk recht in de eerste plaats, en eveneens op verschillende andere terreinen van het recht, die zijn als de grote gewijzers, die de richting aanduiden in dewelke wij de oplossing moeten zoeken van de vraagstukken die ons worden voorgelegd en waarin tevens op de voet wordt gevolgd op welke wijze de jurisprudentie de positieve rechtsnormen op het werkelijk leven heeft toegepast.

Deze commentaren zijn kostbare en onmisbare werktuigen, waarvan de studie de taak is van elke dag voor ons allen.

Maar met welke voorzichtigheid moeten deze grote werken niet gehanteerd worden want, naar gelang de persoonlijke filosofische en rechtstheoretische overtuiging van de auteur, zijn de oplossingen die ons geboden worden soms zo zeer verschillend. Welke kloof gaapt er niet tussen het werk van een Demolombe en dit van een Planiol, en in ons land tussen dit van Laurent en dit van De Page, en hoe afwijkend van elkaar zijn niet zeer dikwijls de besluiten tot dewelke deze auteurs komen op het veld van de praktische aangelegenheden.

En juist daarom is het onontbeerlijk dat een jurist, die op werkelijk wetenschappelijke wijze zijn taak wil vervullen, naast zijn persoonlijke opvatting en interpretatie van de wettekst, de waarde en de betekenis van de hem ten dienste staande commentaren zou wikkelen en wegen, en dat hij, met alle hulpmiddelen van de interpretatiemethoden – de grammatische, de teleologische, de historische en de sociologische methoden – zich een eigen overtuiging zou vormen en een rechtsbedeling zou trachten te verzekeren waarbij het recht wordt toegepast niet enkel in de grootst mogelijke mate volgens het eigen geweten van de jurist, maar tevens volgens het maatschappelijk belang dat de rechtsregel biedt.

Daarom is het van zo grote betekenis dat door de juristen van deze dag de wettekst zou benaderd worden niet enkel met een grondige kennis van de voorbereidende werken die tot zijn ontstaan aanleiding hebben gegeven, doch ook met behulp van heel het apparaat dat de moderne wetenschap de juristen ter beschikking stelt. Enkel de beoefening van het juridisch syllogisme, het enkel subsumeren van een feitelijke handeling onder een rechtsnorm is in deze tijd onvoldoende. De zuivere techniek kan niet meer volstaan.

Het is meer dan een eeuw geleden dat men nog de mening huldigde dat de rechter slechts de spreekbuis was van de wet en dat hij in zijn beslissing automatisch de wil van de wetgever kon verklanken. Bij de ontwerpers van de Code civil gaf Portalis er zich reeds volkomen rekenschap van hoe onvolmaakt de wettelijke normen waren en hoe een wetenschappelijke bezinning onontbeerlijk is om hen aan te passen aan het werkelijk leven. Dit hebben onze grote commentatoren getracht. Wij hebben gelukkig in deze reeks, ook in onze Nederlandse moedertaal, voor het Belgisch recht, zeer verdienstelijke algemene werken, waarvan ik in de eerste plaats begroet de reeks leerboeken van prof. Kluyskens,

die, niettegenstaande al hun gebreken, toch een stevige grondslag vormen voor de toepassing van het recht in de praktijk, en we hebben het summier leerboek van prof. Dekkers dat met een lumineuse helderheid de begeleider is van hen die hun weg zoeken in de doolhof van de rechtsregelen.

Doch deze commentaren zijn onvoldoende voor een werkelijk wetenschappelijke beoefening van het recht. De jurist die zich ten doel stelt iets bij te dragen tot de wetenschap van deze dag, moet de grote geestesstromingen die zich in het recht hebben doen gelden mee beleefd hebben: de school der exegese, de historische school, de sociologische school en hij moet de grote doctrinale werken kennen die op deze verschillende terreinen leidinggevend zijn geweest. Het is voor de ware jurist onontbeerlijk dat hij deelachtig zou geweest zijn aan de strijd van deze grote geestesstromingen en dat hij diep zou hebben nagedacht over hun respectievelijke waarde en betekenis.

Maar anderzijds is het ook nodig dat, naast de grote commentaren en de algemene overzichten van enigszins volledige rechtstakken, de Vlaamse rechtsliteratuur zou kunnen beschikken over degelijke monografieën betreffende bepaalde afzonderlijke afdelingen van het recht, aangaande nieuwe rechtsfiguren die door de wetgever werden ontworpen of aangaande speciale kapitels van het recht, monografieën die rechtstheorie en rechtspraktijk onder de loep nemen, die een uitputtende studie uitwerken van de jurisprudentie en die ons op allerlei terreinen van het recht nieuwe horizons openen.

Het is vooral op dit gebied dat de driejaarlijkse prijs die door de Kamer van notarissen werd gesticht een onschatbare aanmoediging vormt voor onze juristen om op werkelijk wetenschappelijke wijze bepaalde vraagstukken van het recht uit te diepen.

Het is in deze reeks van wetenschappelijke monografieën dat uw boek over de ouderlijke boedelverdeling, mijn goede vriend Geert Baert, een schitterende plaats inneemt.

Ik ben er gelukkig om dat U dit boek geschreven hebt en het is voor mij en voor de jury een zeer bijzonder genoeg geweest het voor de driejaarlijkse prijs van het Antwerps Notariaat te kunnen voorstellen.

Want uw boek, mijn waarde auteur, beantwoordt eerst en vooral aan alle vereisten die gesteld werden voor het toekennen van de prijs.

Het is geschreven in een voortreffelijk Nederlands, en aan de gebruikte rechtstaal werd een bijzondere zorg besteed, zodat het aan vele geschriften van deze tijd als voorbeeld kan gesteld worden.

Het behandelt een zeer speciale onderafdeling van het erfrecht, een onderafdeling die, vooral in deze tijd, een groot maatschappelijk nut zou kunnen hebben en waarvan de studie tot nog toe zo zeer verwaarloosd werd.

Reeds voor de keuze van dit onderwerp verdient U de zeer oprechte gelukwensen van de Vlaamse juristen. Over dit onderwerp, waaraan de wet slechts een paar artikelen wijdt en dat ook in de rechtsleer en de rechtspraak zo summier behandeld werd, hebt U een lijvig boek geschreven van 424 blz. De toepassing van de door U behandelde rechtsfiguur is fel omstreken in rechtsleer en rechtspraak en het was werkelijk een waagstuk van uwentwege dit moeilijk probleem aan te vatten en het te behandelen op een zo grondige en diepgaande wijze dat door uw werk het onderwerp volledig werd uitgeput.

U hebt alles onderzocht wat over uw onderwerp geschreven werd en de ontzaglijke bibliografie die in uw boek wordt opgegeven dwingt de bewondering af voor de fantasische arbeid die U aan uw studie hebt besteed. De jurisprudentie op het stuk werd door U niet enkel aangehaald doch besproken en gekeurd. De rechtsleer over uw onderwerp werd gewikt en gewogen en steeds hebt U, in de betwiste punten, uw eigen stelling geadstrueerd, op een vaste grondslag, met volstrekt redelijke elementen.

U hebt vooral de zeer grote mogelijkheden uitgestippeld die in de rechtsfiguur van de ouderlijke boedelverdeling besloten liggen en U hebt de hoge maatschappelijke betekenis van het onderwerp dat door U werd behandeld doen uitschijnen en bewezen hoezeer het vatbaar is voor zeer talrijke doeltreffende toepassingen.

Wanneer uw boek zich daartoe beperkt had zou het reeds een uitzonderlijk belang hebben, doch ik wens vooral van harte toe te juichen de streng wetenschappelijke methode die in uw werk werd aangewend.

De noodzakelijkheid voor de werkelijk wetenschappelijke jurist deelachtig te zijn aan wat ik daarstraks noemde de grote geestesstromingen die de rechtswetenschap in de laatste eeuw beheerst hebben, hebt U in uw boek volledig tot uiting gebracht en wij vinden er de diepe sporen van deze theorieën in terug.

De strijd tussen de strenge exegese en de meer vrije wetenschappelijke interpretatie lag tot grondslag aan zoveel kritische bedenkingen die U in het midden brengt bij de beoordeling van de mening van talrijke auteurs en jurisdicties.

De rechtsvergelijkende methode wordt door U voortdurend toegepast en naast hetgeen in ons land door de wetenschap over uw onderwerp verkondigd werd vernemen wij al wat erover geschreven en gevonnist werd in de ons omringende landen, vooral in Frankrijk en in Nederland.

De logische methode openbaart zich haast in elk hoofdstuk van uw boek en tegenover allerlei vooringenomenheden legt U steeds in de weegschaal het gewicht van de objectieve redelijkheid.

En ik wens vooral aan te stippen dat de sociologische beschouwingswijze in uw werk op zoveel bladzijden tot uiting komt waar U de sociale mogelijkheden in het licht stelt die door de ouderlijke boedelverdeling geboden worden.

Uw werk kan gelden als een model van wetenschappelijke monografie en ik ben er zeer gelukkig om dat onze Vlaamse rechtsliteratuur met dit prachtig en hoogstaand boek is kunnen verrijkt worden.

Het is mij ook een bijzonder genoeg dat dit werk uitgegeven is geworden in de Algemene Praktische Rechtsverzameling, deze zo merkwaardige reeks van voortreffelijke juridische werken, die de Vlaamse rechtswetenschap reeds zoveel eer heeft aangedaan en zoveel nut heeft bijgebracht. In deze reeks is dit boek, waaraan U tien jaar van uw zeer actief leven besteed hebt, op zijn plaats en het vormt er een sierraad van waarop wij allen fier mogen zijn.

Uw boek brengt ook een kostbare steen bij tot het gebouw van de Vlaamse rechtswetenschap dat met zoveel ijver en zoveel bekwaamheid wordt opgetrokken door onze Gentse juristen, die een bijdrage hebben geleverd tot de Vlaamse rechtsliteratuur die niet genoeg kan bewonderd en hooggeschat worden.

Persoonlijk, mr. Baert, ben ik gelukkig dat dit werk geschreven werd door U, van wie ik de opgang in het balielevens met zoveel confraternele waardering heb gevolgd.

En wanneer wij nagaan dat gedurende zo vele jaren de vijanden van de Vlaamse herleving hebben uitgebazuind dat de vernederlandsing van de universiteit te Gent de dood zou betekend hebben van een hoogstaand cultureel leven en dat de Nederlandse taal niet geschikt was voor de hogere aangelegenheden des geestes, dan bekruipt ons nu het aangenaam gevoel van een bescheiden weerwraak, omdat door werken zoals het uwe de hoge waarde wordt bewezen van onze nederlandstalige cultuur en van onze Vlaamse rechtswetenschap.

Voor die waarden hebt U altijd gestreden, niet enkel in uw beroepsleven en in uw wetenschappelijke activiteit, doch ook in het zo verdienstelijk midden van de Vlaamse Conferentie der balie bij het Hof van Beroep te Gent, waarvan U thans het voorzitterschap waarneemt.

En het moge hier wel onderstreept worden dat U in dit

midden, dat zo veel gedaan heeft voor de Vlaamse herleving in het algemeen en voor de Vlaamse wetenschap in het bijzonder, een allereerste rol hebt vervuld en dat het prachtig gedenkboek dat pas enkele maanden geleden werd uitgegeven ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van uw Conferentie, op grootse wijze gevierd in aanwezigheid van Zijne Majesteit de Koning, door U werd samengesteld en uitgegeven.

Voor het vele dat door U reeds verricht werd in het midden van de Vlaamse juristen zijn dezen U zeer dankbaar en zij juichen het van harte toe dat uw meesterlijke en hoogstaande wetenschappelijke prestatie is kunnen bekroond worden met de Driejaarlijkse Prijs van het Antwerps Notariaat die U zo dubbel en dik verdient hebt.

EUROPEES RECHT

Weekoverzicht van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen No. 15/74

Op 3 december 1974 aanvaardde de heer G. Brunner, die is benoemd tot lid van de Commissie van de Europese Gemeenschappen voor het tijdvak van 12 november 1974 tot 5 januari 1977, zijn ambt met het afleggen van de plechtige verklaring voor het Hof. Hij volgt de heer R. Dahrendorf op, die is benoemd tot directeur van de London School of Economics.

I. Arresten

Zaak 176/73 Van Belle tegen Commissie
1e kamer 5.12.1974

Nietigverklaring van een benoeming op een administrateurspost.

Zaak 33/74 Van Binsbergen tegen Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Metaalnijverheid
(prej. zaak) 3.12.1974

Het beroep van rechtskundig adviseur is in Nederland niet wettelijk geregeld en niet onderworpen aan eisen van vakbekwaamheid of beroepstucht.

Verzoeker in het hoofdgeding had de heer X, die het beroep van rechtskundig adviseur uitoefent, gemachtigd hem te vertegenwoordigen voor de Centrale Raad van Beroep.

In de loop van de procedure had X, die de Nederlandse nationaliteit bezit, zijn woonplaats overgebracht van Nederland naar België. De griffier van de Centrale Raad van Beroep deelde hem daarop mede dat hij niet meer kon optreden als gemachtigde of adviseur, omdat volgens de Nederlandse wet houdende regeling van de organisatie en procedure van de Centrale Raad van Beroep en de Raden van Beroep (Beroepswet) alleen in Nederland gevestigde personen als zodanig kunnen optreden. Dit was voor de Centrale Raad van Beroep aanleiding zich overeenkomstig artikel 177 E.E.G.-Verdrag tot het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen te wenden met verzoek om uitlegging van de bepalingen van het E.E.G.-Verdrag inzake het vrij verichten van diensten binnen de Gemeenschap. Het Hof antwoordde dat deze bepalingen aldus moeten worden uitgelegd, dat een nationale wettelijke regeling de dienstverrichting door personen die op het grondgebied van een andere Lid-Staat zijn gevestigd, niet onmogelijk mag maken door het vereiste van blijvende vestiging op het eigen grondgebied, wanneer die dienstverrichting door de toepasselijke nationale wetgeving aan geen enkele bijzondere voorwaarde is onderworpen. Het Hof bevestigde bovendien dat de artike-

len 59 en 60 van het Verdrag rechtstreekse werking hebben, in elk geval voorzover zij strekken tot opheffing van iedere vorm van discriminatie op grond van nationaliteit of woonplaats in onverschillig welke staat van de Gemeenschap.

Het is opmerkelijk dat het Hof van Justitie zich in korte tijd bij herhaling heeft kunnen uitspreken over de rechtstreekse werking van de bepalingen inzake het vrije verkeer van werknemers – het recht van vestiging (zaak 2/74, Reyners) – het vrije verkeer van werknemers (zaak 41/74, Van Duyn) – het vrij verrichten van diensten (zaak 33/74, van Binsbergen).

Zaak 40/74 Koninkrijk België tegen Berufsgenossenschaft Feinmechanik und Elektrotechnik
(prej. zaak) 3.12.1974

Een Belgisch onderdaan was in 1943 omgekomen bij een bombardement van een fabriek waarin hij verplicht tewerkgesteld was. Zijn ouders, ten deze verzoekers in het hoofdgeding, vragen een overlevingspensioen op grond van een tussen België en Duitsland gesloten algemene overeenkomst inzake de sociale zekerheid. Nadat de bevoegde sociale verzekeringskas toekenning van dit pensioen had geweigerd, wendden de Belgische Staat en verzoekers zich tot het Sozialgericht Keulen, dat het beroep ongegrond verklaarde. Door tussenkomst van het Ministerie van Sociale Voorzorg te Brussel, als Belgisch verbindingsbureau, werd tegen dit vonnis beroep ingesteld bij het Landessozialgericht Rheinland. Deze rechterlijke instantie verklaarde het beroep niet-ontvankelijk omdat het na het verstrijken van de voorgescreven termijn was ingesteld.

Verzoekers vroegen het Bundessozialgericht om herziening van deze uitspraak op grond dat België en Duitsland verbindingsbureaus hebben ingesteld om tegemoet te komen aan de moeilijkheden bij de uitvoering van overeenkomsten op het gebied van de sociale zekerheid. Het Bundessozialgericht verzocht het Hof van Justitie overeenkomstig artikel 177 E.E.G.-Verdrag uitspraak te doen over de vraag of met het oog op artikel 47 van verordening nr 3 van de Raad inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers, bepalende dat beroepschriften die in één der Lid-Staten moeten worden ingediend, *ontvankelijk zijn* indien zij binnen dezelfde termijn zijn ingediend bij een overeenkomstige autoriteit, orgaan of ander lichaam van een andere Lid-Staat, kan worden aangenomen dat een *verbindingsbureau gelijkstaat met een overeenkomstig lichaam* in de zin van artikel 47 van verordening no. 3.

Het Hof beantwoordde deze vraag bevestigend en besliste dat een verbindingsbureau kan worden beschouwd al een overeenkomstig ander lichaam, zelfs wanneer het de indiening van een beroep betreft, met dien verstande dat deze uitzondering slechts geldt wanneer de betrokkene gevestigd is in een andere Lid-Staat dan die waarvan de wetgeving van toepassing is.

Zaak 41/74 Van Duyn tegen "Home Office"
(prej. zaak) 4.12.1974

Een "première" bij het Hof! Deze zaak betrof namelijk de eerste prejudiciële vraag van een Britse rechter, te weten het "High Court (Chancery division)", en tevens werd voor het eerst een vraag gesteld met betrekking tot het probleem van de handhaving van de openbare orde in verband met het vrije verkeer van werknemers. De feiten waren de volgende: een Nederlandse arriveerde in Groot-Brittannië, waar zij was aangesteld als secretaresse bij de "Church of Scientology", waarvan zij een aanhangster is. Zij kreeg echter geen toestemming het Verenigd Koninkrijk binnen te komen op grond dat de Britse regering de activiteiten van genoemde groepering schadelijk en sociaal gevaarlijk achtte.

Verzoeker werd teruggezonden naar Nederland en kwam in beroep tegen het Home Office op grond van artikel 48

E.E.G.-Verdrag, dat het vrije verkeer van werknemers waarborgt, en met name op grond van een richtlijn van de Raad, inhoudende dat de maatregelen van openbare orde uitsluitend moeten worden gebaseerd op het persoonlijk gedrag van de betrokkene (zults teneinde de vrijheid der bevoegde autoriteiten op het gebied van de toelating en uitwijzing van vreemdelingen te beperken).

Het High Court waarbij de zaak aanhangig was gemaakt, verwees de zaak naar het Hof van Justitie met verzoek om een prejudiciële beslissing omtrent drie vragen :

– heeft de bepaling van het E.E.G.-Verdrag inzake het vrije verkeer van werknemers, welke afschaffing inhoudt van elke discriminatie op grond van nationaliteit, doch een voorbehoud maakt uit hoofde van de openbare orde, de openbare veiligheid en volksgezondheid, rechtstreekse werking ?

– heeft de richtlijn van de Raad, waarin wordt bepaald dat de maatregelen van openbare orde uitsluitend dienen te berusten op het persoonlijk gedrag van de betrokken persoon, rechtstreekse werking ?

– kan het feit dat de betrokken persoon aangesloten is of was bij een groep of organisatie op zichzelf een persoonlijk gedraging zijn ?

Opgemerkt zij dat het recht van vrije vestiging in overeenstemming met het Verdrag enigszins beperkt is door een richtlijn van de Raad waarbij de Lid-Staten worden gemachtigd gebruik te blijven maken van hun vrijheid vreemdelingen uit te wijzen om redenen van openbare orde, openbare veiligheid en volksgezondheid. Deze richtlijn stelt het besluit van de Lid-Staat afhankelijk van het persoonlijk gedrag van de betrokkene.

Kan men echter stellen dat het lidmaatschap van een vereniging kan dienen ter beoordeling van iemands persoonlijk gedrag ? Het Hof bevestigde in zijn arrest dat aan de gemeenschapsvoorschriften betreffende het vrij verkeer van personen rechtstreekse werking toekomt. Het besliste voorts dat een vroeger lidmaatschap niet als maatstaf voor het gedrag mag worden beschouwd, doch wel een actief en erkend lidmaatschap. Bovendien kunnen de Lid-Staten activiteiten die zij sociaal schadelijk of ongewenst achten, strijdig met de openbare orde verklaren, zelfs wanneer zij deze niet wettelijk verboden hebben. Tenslotte wijst het Hof erop, dat het beginsel van internationaal recht volgens hetwelk een staat de toegang tot zijn grondgebied niet kan ontszeggen aan zijn eigen onderdanen, niet van toepassing is op vreemdelingen.

II. Conclusies

Zaak 51/74

Van der Hulst tegen Produktschap voor Siergewassen

Verzoek om een prejudiciële beslissing van het College van Beroep voor het Bedrijfsleven betreffende de uitlegging van artikel 93, lid 3, van het Verdrag en de artikelen 10, 16 en 40 van verordening no. 234/68 (heffing van gelijke werking)

Advocaat-generaal : A. Trabucchi.

Zaak 169/73

Continental France tegen Raad

Verzoek om schadevergoeding voor verliezen bij transacties met betrekking tot gerst en zachte tarwe.

Advocaat-generaal : A. Trabucchi.

Zaak 55/74

Unkel tegen Hauptzollamt Hamburg-Jonas

Verzoek om een prejudiciële beslissing van het Finanzgericht Hamburg betreffende de uitlegging van de artikelen 5 en 10 van de verordening nr. 1041/67 betreffende restitutie

ties bij de uitvoer van landbouwprodukten (controleformulier).

Advocaat-generaal : J.P. Warner.

III. Mondelinge behandeling

Zaak 12/74

Commissie tegen Duitsland

Verzoek om verklaring voor recht dat de Bondsrepubliek Duitsland de op haar rustende verplichtingen ingevolge artikel 30 E.E.G.-Verdrag en artikel 12, lid 2, sub b, van 's Raads verordening nr. 816/70 van 18 april 1970 houdende aanvullende bepalingen inzake de gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt (P.B. 1970, nr. 99, blz. 1), niet is nagekomen.

Zaak 28/74 Gillet tegen Commissie
(Ile kamer)

Uitkering bij vertrek.

Zaak 23/74 Küster tegen Parlement
(Ile kamer)

Betaling van een aanvullende toelage, nietigverklaring van intern vergelijkend onderzoek A/43.

Zaak 189/73 Van Reenen tegen Commissie
(Ile kamer)

Verklaring voor recht dat verzoeker moet worden ingedeeld in de loopbaan A5/A4.

Zaak 38/74 Geerlings tegen Commissie
(Ile kamer)

Uitkering bij vertrek.

Opmerking

In dit overzicht worden alleen de arresten besproken. Het lijkt echter nuttig voortaan ook de conclusies en mondelinge behandelingen, die voor latere datum op de agenda van het Hof staan, aan te kondigen.

Op die wijze kan de lezer de ontwikkeling van de lopende zaken zonder onderbreking in alle stadia van de procedure volgen. Er zij echter gewezen op de mogelijkheid dat naderhand wijzigingen op de rol worden aangebracht.

BOEKAANKONDIGING

Een boek over het leven en het werk van
Piet Vermeylen Minister van Staat

Gedurende dertig jaar, van 1944 tot 1974, stond Piet Vermeylen op het voorplan van de Belgische politiek. Dat hij de zoon is van August Vermeylen, de bekende Vlaamse schrijver en voorvechter, die de eerste rector van de Rijksuniversiteit van Gent werd na de vernederlandsing, is alom geweten.

Als Piet Vermeylen drieëntwintig jaar is, wordt hij advocaat. In 1939 wordt hij gemobiliseerd en na de achttiendaagse veldtocht vervoegt hij op 8 juni 1940 de Belgische troepen in Engeland, waar hij voorzitter van de maritieme rechtbank wordt.

Na het overlijden van zijn vader in januari 1945 beslist de Belgische Socialistische Partij hem diens zetel van ge-coöpteerd senator toe te wijzen. Vanaf 1946 tot en met 1968 zal Piet Vermeylen echter rechtstreeks tot senator van Brus-

sel verkozen worden; vanaf 1968 wordt hij wederom tot senator gecoöpteerd en zal dit blijven tot in 1974.

Na zijn ministeriële loopbaan te hebben aangevangen als minister van oorlogsschade, zal hij achtereenvolgens de departementen van binnenlandse zaken – tot tweemaal toe zelfs –, van justitie en van nationale opvoeding leiden. Tevens is hij minister van staat. Hij is ondervoorzitter van de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap en ondervoorzitter van de Senaat geweest.

Buiten zijn verwezenlijkingen in de politiek en zijn activiteiten aan de balie kan Piet Vermeylen bogen op een schitterende universitaire loopbaan, vermits hij van 1947 tot 1974 hoogleraar was aan de Vrije Universiteit te Brussel.

Piet Vermeylen, bekend als een groot film liefhebber, is voorzitter van het Koninklijk Belgisch Filmarchief en heeft in die hoedanigheid meerdere filmfestivals voorgezeten.

Als overtuigd feminist was hij steeds een radikaal voorstander van de algehele emancipatie van de vrouw en nu nog ijvert hij voor de verwezenlijking van de gelijkheid tussen man en vrouw.

In het boek dat weldra over hem verschijnt, schrijft Drs. Wladimir S. Plavsky over De Socialistische militant, Jo Paternotte – Vermeylen "over mijn broer", Willem Verougstraete over de advocaat, Victor Larock over herinneringen en getuigenis, Willem Deswarte over de minister van binnenlandse zaken, J.E. Krings over de minister van justitie, Daniël Norrenberg over de minister van nationale opvoeding, Lode Craeybeckx over de mens en de denker, Anita Broucke – Van der Speeten over de hoogleraar, Dimitri Balachoff over Piet Vermeylen en de film en Mariëtte Verrycken over de feminist.

Zo wil dit boek getuigen van het marxisme van Piet Vermeylen, van zijn geloof in de eeuwige waarden van het socialisme, van zijn scherp inzicht in de wereldproblemen, van zijn milde beoordeeling van ons staatsbestel en van zijn grote verdraagzaamheid, exponent van zijn edel geweten.

Dit boek met 146 tekstbladzijden en met talrijke buiten-tekstillustraties, kan van nu af tegen de prijs van 200 F. (btw inbegrepen) reeds besteld worden bij het Redaktiesekretariaat van de Rockox-Uitgaven, Edgemsestraat 215 te 2510 Mortsel. Het wordt dan bij het verschijnen dadelijk toegestuurd.

MEDEDELINGEN EN BERICHTEN

Vereniging voor de Vergelijkende Studie van het Recht van België en Nederland

Op 29 november 1974 heeft de Vereniging voor de Vergelijkende Studie van het Recht van België en Nederland haar jaarlijkse vergadering in Amsterdam gehouden en over de uitgebrachte preadviezen beraadslaagd.

De preadviezen van prof. mr. H. Th. J.F. Van Maarseveen en prof. mr. K. Rimanque over "juridische vormgeving aan sociale actie", van prof. mr. Ch.J. Enschedé en prof. mr. Th.W. Van Veen over "Cassatie in strafzaken functioneel en organisatorisch beschouwd", en van prof. mr. C.H.J. Brunner en prof. J. Pauwels over "de invloed van geestelijke gestoordheid op privaatrechtelijke gebondenheid en aansprakelijkheid", zijn verschenen bij W.E.J. Tjeenk Willink te Zwolle.

Het secretariaat van de vereniging is gevestigd Hollandseweg 1, Wageningen (Ned.).

In 1975 zullen de volgende onderwerpen worden behandeld: de bevoegdheden van een demissionaire regering, de rechtspositie van de gedetineerde en de betekenis van de overheidsvergunning voor de privaatrechtelijke aansprakelijkheid.

Katholieke Universiteit te Nijmegen

Post-Doctorale cursus "Europees Mededingingsrecht"

De sectie "Recht der Europese Gemeenschappen", van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Katholieke Universiteit te Nijmegen is voornemens een aantal avondcolleges te verzorgen, gewijd aan het mededingingsrecht van de Europese Gemeenschappen. Deze cursus zal een inleidend karakter hebben.

De colleges worden gegeven te Maastricht op een nader aan te geven plaats, en wel op de donderdagen 27 februari en 6, 13 en 20 maart 1975, 's avonds om 20.00 uur.

De indeling is als volgt:

- 27 februari 1975: Hoofdpijnen en doelstellingen van het Europees mededingingsbeleid (Prof. Mr. P. S.R.F. Mathijssen).
- 6 maart 1975: De alleenverkoopovereenkomst in het Europees mededingingsrecht (Mr. J.P.G.W. Purnot).
- 13 maart 1975: Invloeden van het Europees recht op het recht van industriële eigendom (Mr. D. W.F. Verkade en Mr. J.P.G.W. Purnot).
- 20 maart 1975: Samenwerking tussen ondernemingen en het Europees mededingingsrecht (Mr. B. van der Esch).

De inschrijvingskosten voor deze cursus bedragen in totaal f 60,-. Men wordt verzocht zich zo spoedig mogelijk, in elk geval vóór 1 februari 1975, schriftelijk aan te melden bij mr. J.P.G.W. Purnot, Faculteit der Rechtsgeleerdheid Oranjesingel 72, Nijmegen met vermelding van functie.

Oranjesingel 72, Nijmegen met vermelding van functie. Het cursusgeld dient bij inschrijving te worden overgemaakt op rekening nr. 23 24 92 794 bij de Nederlandse Credietbank te Nijmegen t.n.v. Stichting Rota Carolina te Nijmegen (postgiro nr. van de bank: 92 62 03) onder vermelding van "Europees mededingingsrecht".

Pleidooi voor een Brits constitutioneel hof

In het raam van de jaarlijkse Hamlyn lectures, pleitte onlangs Sir Leslie Scarman, raadshere in het Hof van Beroep, voor de oprichting van een constitutioneel hof (Supreme Court of the United Kingdom), dat belast zou worden met de bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden der burgers.

Er zou een nieuwe grondwettelijke regeling moeten tussenkomen om de huidige Grondwet van 1689 te vervangen; een nieuwe Bill of Rights, beter aangepast aan de noodwendigheden van de tijd, moet afgekondigd worden en de regionalisatie die onder invloed van de Kilbrandon commissie aan de orde is, moet verder worden afgewerkt.

Het nieuw constitutioneel hof zou een soort uitbouw zijn van de huidige juridische commissie van de House of Lords en van de Privy Council. Alle ongrondwettelijke handelingen van burgers, regering of parlement zouden door het constitutioneel hof kunnen vernietigd worden. De nieuwe instelling zou ook een toezicht kunnen uitoefenen over de toepassing van de Europese verdragen van de E.E.G.

Brits strafwetboek

Zopas verscheen het negende jaarverslag van de Law Commission, belast met de hervorming van het Britse strafrecht en de opstelling van een strafwetboek. Voorzitter Cooke meldt in zijn verslag dat de eerste strafwetten binnenkort aan het Britse parlement zullen worden voorgelegd. Medeplegerschap, opzet en strafuitvoering worden uitvoerig behandeld. De Commissie hoopt dat haar voorstellen aanleiding zullen geven tot commentaar en kritiek die bijdragen tot de verfijning van het ontwerp. (Law Commission, 9th Annual report 1973-74, H.M.S.O., prijs: 36 p.)

Vaststelling van de bijzondere reglementen voor het Hof van Beroep en voor het Arbeidshof te Antwerpen

In het *Belgisch Staatsblad* van 21 december 1974 zijn acht Koninklijke Besluiten van 16 december 1974 verschenen, waarbij de bijzondere reglementen voor de hoven van beroep en de arbeidshoven te Brussel, Luik, Antwerpen en Bergen werden vastgesteld.

De reglementen voor het Hof van Beroep en voor het Arbeidshof te Antwerpen luiden als volgt :

Hof van Beroep te Antwerpen

Art. 1. Het Hof van Beroep te Antwerpen bestaat uit negen burgerlijke en correctionele kamers, een jeugdkamer en een bureau voor rechtsbijstand.

Art. 2 Aan elke burgerlijke en correctionele kamer zijn ten minste drie magistraten verbonden. Een titularis en ten minste een plaatsvervanger zijn verbonden aan het bureau voor rechtsbijstand en aan de jeugdkamer.

Art. 3. De eerste kamer houdt zitting in burgerlijke zaken op maandag, dinsdag en woensdag.

De tweede kamer houdt zitting in burgerlijke zaken op maandag, dinsdag en donderdag.

De derde kamer houdt zitting in burgerlijke zaken op maandag, dinsdag en woensdag.

De vierde kamer houdt zitting in burgerlijke zaken op maandag, dinsdag en woensdag.

De vijfde kamer houdt zitting in burgerlijke en fiscale zaken op maandag, dinsdag en donderdag.

De zesde kamer houdt zitting in correctionele zaken op woensdag, donderdag en vrijdag.

De zevende kamer houdt zitting in correctionele zaken op woensdag, donderdag en vrijdag.

De achtste kamer houdt zitting in correctionele zaken op woensdag, donderdag en vrijdag.

De negende kamer houdt zitting in correctionele zaken op donderdag en als kamer van inbeschuldigingstelling op dinsdag en vrijdag.

Art. 4. Naar dienstbehoefte kunnen de kamers buitengewone zittingen houden waarvan zijzelf, in overleg met de eerste voorzitter, de dag en het uur vaststellen.

Art. 5. Bovendien kan de eerste voorzitter, na het advies van de procureur-generaal te hebben ingewonnen, beslissen dat een of meer kamers bijkomende zittingen houden, waarvan hij de dag en het uur vaststelt.

Art. 6. De eerste voorzitter kan ook, na het advies van de procureur-generaal te hebben ingewonnen, het aantal zittingen en de bevoegdheden van de kamers tijdelijk wijzigen.

Art. 7. De voormiddag-zittingen vangen aan om 9 uur en eindigen om 12.30 uur ; de namiddag-zittingen vangen aan om 14.30 uur en eindigen om 18.00 uur.

Art. 8. De inleidingen geschieden op dinsdag voor de derde kamer. Indien de eerste september op een dinsdag valt of indien een dinsdag een wettelijke feestdag is, geschieden de inleidingen voor dezelfde kamer op haar eerstvolgende zittingdag.

Art. 9. De eerste voorzitter wijst de burgerlijke en fiscale zaken toe. Op voorstel van de procureur-generaal wijst hij eveneens de strafzaken toe.

Art. 10. Na het advies van de procureur-generaal te hebben ingewonnen, stelt de eerste voorzitter de dag en het uur van de vakantie-zittingen vast en maakt hij de lijst op van de magistraten die zitting houden. Hij kan te allen tijde, naar dienstbehoefte, de lijst van die zittingen wijzigen.

Art. 11. De conclusies van de partijen vermelden alle eisen zonder verwijzing naar de conclusies genomen in eerste aanleg. Zij geven beknopt de middelen op die de partijen willen aanwenden.

Art. 12. Dit besluit treedt in werking op 31 december 1974.

Art. 13. Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit.

Arbeidshof te Antwerpen

Art. 1. Het Arbeidshof te Antwerpen bestaat uit 5 kamers, verdeeld over twee afdelingen : Antwerpen en Hasselt.

Art. 2. De kamers nemen kennis :

a) De 1e, van het hoger beroep tegen beslissingen in eerste aanleg van de voorzitters der arbeidsrechtbanken evenals van het hoger beroep tegen de vonnissen van de kamers van deze rechtbanken met vier rechters in sociale zaken.

Ze neemt eveneens kennis van het hoger beroep tegen vonnissen in verband met de toepassing van de administratieve geldboeten, bepaald bij de Wet van 30 juni 1971.

b) De 2e, van het hoger beroep tegen beslissingen gewezen in de aangelegenheden genoemd in artikel 578 van het Gerechtelijk Wetboek, wanneer de betrokken werknemer een bediende is.

c) De 3e, van het hoger beroep tegen beslissingen gewezen in de aangelegenheden genoemd in artikel 578 van het Gerechtelijk Wetboek, wanneer de betrokken werknemer een arbeider is, evenals in de artikelen 579 en 582 van hetzelfde Wetboek.

d) De 4e, van het hoger beroep tegen beslissingen gewezen in de aangelegenheden genoemd in artikel 580 van het Gerechtelijk Wetboek.

e) De 5e, van het hoger beroep tegen beslissingen gewezen in de aangelegenheden genoemd in artikel 581 van het Gerechtelijk Wetboek.

Daarenboven nemen de kamers kennis van het hoger beroep tegen vonnissen in verband met de toepassing van de administratieve sancties, op grond van de wetten en verordeningen als bepaald bij de artikelen van het Gerechtelijk Wetboek die hun respectieve bevoegdheid regelen.

Art. 3. Aan elke kamer zijn ten minste twee raadsheren verbonden evenals ten minste acht raadsheren of plaatsvervangende raadsheren in sociale zaken.

Art. 4. De eerste kamer houdt zitting :
te Antwerpen : de eerste donderdag van de maand ;
te Hasselt : de eerste maandag van de maand.

De tweede kamer houdt zitting :
te Antwerpen : op maandag en vrijdag ;
te Hasselt : op dinsdag.

De derde kamer houdt zitting :
te Antwerpen : op dinsdag en de tweede en vierde maand van de maand ;
te Hasselt : op woensdag.

De vierde kamer houdt zitting :
te Antwerpen : op woensdag ;
te Hasselt : op donderdag.

de vijfde kamer houdt zitting :
te Antwerpen : de eerste vrijdag van de maand ;
te Hasselt : de derde vrijdag van de maand.

De zittingen van de eerste en van de vijfde kamer die op een wettelijke feestdag vallen, worden een week later gehouden.

Art. 5. De zaken worden door elke kamer, volgens haar bevoegdheid, ingeleid op de hierna volgende dagen :

voor de eerste kamer :
te Antwerpen, de eerste donderdag van de maand ;
te Hasselt, de eerste maandag van de maand ;

voor de tweede kamer :
te Antwerpen, de eerste maandag van de maand ;
te Hasselt, de eerste dinsdag van de maand ;

voor de derde kamer :
te Antwerpen, de eerste dinsdag van de maand ;
te Hasselt, de eerste woensdag van de maand ;

voor de vierde kamer :
te Antwerpen, de eerste woensdag van de maand ;
te Hasselt, de eerste donderdag van de maand ;

voor de vijfde kamer :
te Antwerpen, de eerste vrijdag van de maand ;
te Hasselt, de derde vrijdag van de maand.

Indien de dag van inleiding van een bepaalde kamer op een wettelijke feestdag valt, worden de zaken ingeleid op de eerstvolgende zitting van de betrokken kamer.

Art. 6. De zittingen vangen aan :

te Antwerpen : om 9 uur ;

te Hasselt : om 15 uur.

Zij duren ten minste drie uren, de rolregeling, de beraadslagingen en de uitspraken niet inbegrepen.

Art. 7. Het bureau voor rechtsbijstand houdt zitting :

te Antwerpen : de tweede en vierde maandag van de maand om 14.30 uur ;

te Hasselt : de tweede en vierde woensdag van de maand om 8.30 uur ;

Art. 8. De kamers kunnen, naar dienstbehoefte, buitengewone zittingen houden, waarvan zij zelf de dag en het uur vaststellen in overleg met de eerste voorzitter.

Art. 9. Indien de behoeften van de dienst het vereisen, kan de eerste voorzitter, na het advies van de procureur-generaal te hebben ingewonnen, beslissen dat een of meer kamers bijkomende zittingen houden op de dag en het uur die hij vaststelt.

Art. 10. De eerste voorzitter kan ook, na het advies van de procureur-generaal te hebben ingewonnen, het getal en de bevoegdheden van de kamers tijdelijk wijzigen.

Art. 11. De eerste voorzitter bepaalt, na het advies van de procureur-generaal te hebben ingewonnen, de dag en het uur van de vakantiezittingen en wijst de raadsheren en raadsheren in sociale zaken aan die zitting houden.

Hij kan te allen tijde die lijst naar dienstbehoefte wijzigen.

Art. 12. Dit besluit treedt in werking op 31 december 1974.

Art. 13. Onze Minister van Justitie en Onze Minister van Tewerkstelling en Arbeid zijn, ieder wat hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit.

TIJDSCHRIFTEN

Advocatenblad.—jg 1974

nr. 8

Veiligheid (redactioneel commentaar).—Gelijkwaardigheid in verscheidenheid (rede Deken).—Interview met initiatiefnemers extra ordevergadering.—Mr. F. IJff, Notities van een

ontevreden congresganger (jaarvergadering 1974).—Mr. R.A. van Sandick, Enquête tijdsbesteding toegevoegde zaken en kantoorkosten.—Het woord is aan de lezer.—Van de Algemene Raad.—Mededelingen.—Rechtspraak (het arrest-Reyners).—Wetgevingsinformatie.—Disciplinaire beslissingen.—Nieuwe uitgaven.—Atechne et Eulogne.—Personalia.

T.V.V.S. Maandblad voor Ondernemingsrecht.—jg 1974

nr. 10

Prof. mr. C.A. Boukema, De werking van de nieuwe vennootschapswetgeving.—Mr. W.P. van Sikkelerus, De coming-back-service en de fiscus.—Jhr. mr. G.O.J. van Tets, Coming-back-service : een ondoordacht wetsontwerp.—Actualiteiten.—Civielrechtelijk rechtspraakoverzicht.—Boekbespreking.—Mededelingen.

juli 1974. supplement 37.

Journal des Tribunaux.—jg 1974

nr. 4885

A. Vanwelkenhuyzen, L'attribution de pouvoirs spéciaux et le contrôle judiciaire de la constitutionnalité des lois.—Jurisprudence.—Notes de jurisprudence.—Chronique judiciaire.

nr. 4886

A. Vanwelkenhuizen, L'attribution de pouvoirs spéciaux et le contrôle judiciaire de la constitutionnalité des lois (fin).—Jurisprudence.—Chronique judiciaire.

Revue du Notariat Belge.—jg 1974

nr. 2620

P. Mahillon, L'abrogation de l'article 980 du code civil.—René Deschamps, Insuffisance du gage—Responsabilité du notaire—Couverture par l'assurance.—Revue de la jurisprudence belge.—Revue de la jurisprudence étrangère.—Questions et réponses parlementaires.—Légalisations.—Bibliographie.—Curiosa.—Notariat.

Recueil Dalloz Sirey.—jg 1974

nr. 35

Hélène Sinay, Un tournant du droit du travail : Les arrêts Perrier.—Jurisprudence.—Sommaires de jurisprudence.—Législation.—Bibliographie.

Common Market Law Reports.—jg 1974

nr. september

Cases.—Législation.

Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht.—jg 74

nr. 5

Rudi Gotzen, Vraagtekens rondom de verordeningsmacht van de minister in art. 3 van de wet betreffende de economische reglementering en de prijzen, zoals deze voortspuit uit de Wet van 30 juli 1971 houdende wijziging van de Besluitwet van 22 januari 1945.—Paul Berckx, De integratie van de Belgische diploma's en getuigschriften in het onderwijs in Nederland, en omgekeerd.—Kronieken.—Rechtspraak.—Boekbespreking.

Tijdschrift voor Gemeenterecht.—jg 1974

nr. 9

Belastingen (gemeente).—Goederen (gemeente).—Intercommunalen.—Openbare onderstand (commissie van).—Personeel (gemeente).—Politie (gemeentelijke).—Verkeer.

De Gemeente.—jg 1974

nr. 10

Van de redactie.—In en rond de Vereniging.—Persconferentie van de minister van Binnenlandse zaken (Brussel, 9 september 1974).—Fusies van gemeenten en het gemeentelijk personeel door O. Coenen.—Vereniging van Historische steden van België.—Wetgeving-rechtspraak (met commentaar).—Kroniek "Openbare onderstand".